

Nemunas

Nr. 33
(882)

2013 m.
rugsejo 26–
spalio 2 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Nelisiwe Xaba & Kettly Noël „Correspondances“.

„Aura'23“ rudenėjančiame Kaune

20 p.

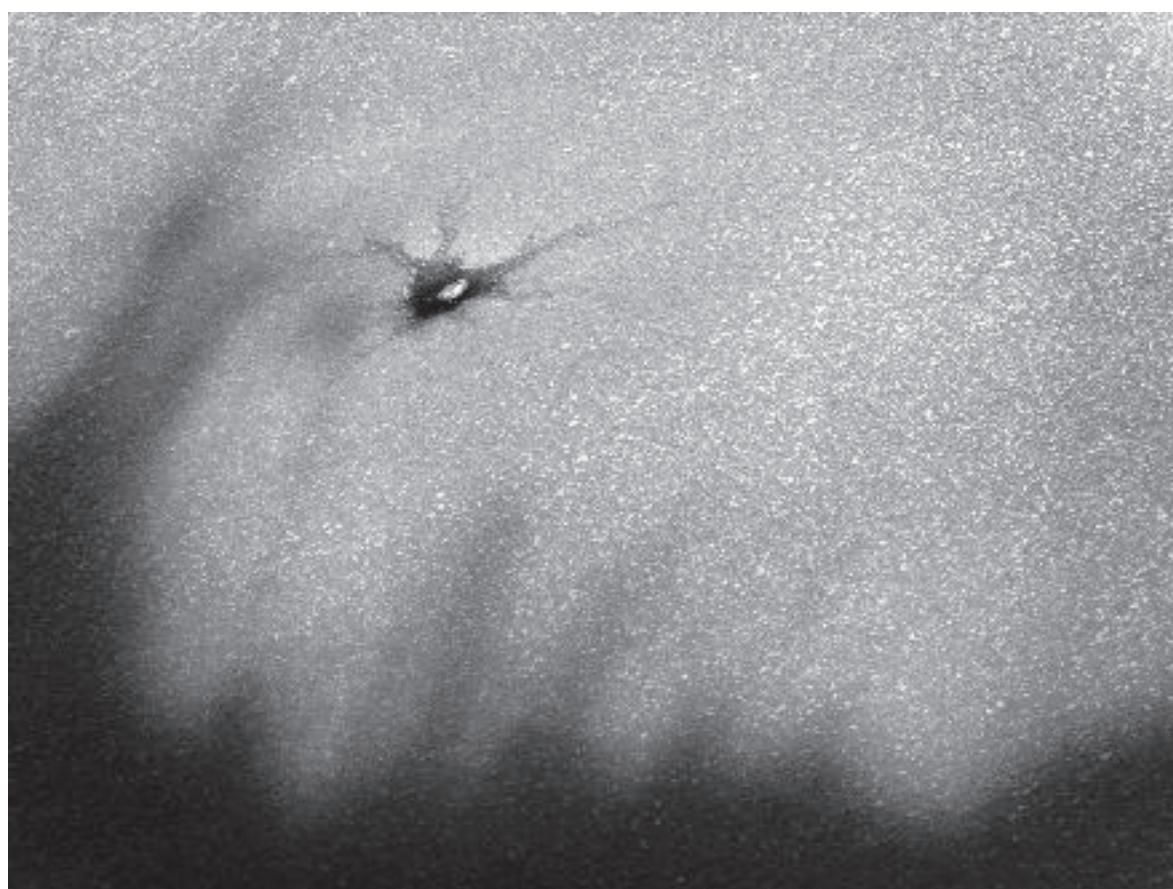

9 1770134 314014

Žydi mažos našlaitės

*Širdie mano,
liūdesio pilnoji, kalaviju pervertoji,
paukšte besparne, pajūrio pušie, akmenine tvirtove,
smilga liaunoji, stebuklingas žvériuko kauleli,
— — — vienatine mano — — —
— — — guodžiu — — —
jau žydi mažos našlaitės nutaškytos balta migla —
ir nuskendžia vėjas į vasaros kapą — — —*

Aldona RUSECKAITĖ

Rolando ANDRIJANOVO iliustracija

Aldona RUSECKAITĖ

Miške ir scenoje

Zenon BALTRUŠIO nuotrauka

Iš karto prisipažįstu, kad rašyti apie Stanislovą Rubinovą ir jo prisiminimų knygą „Miške ir scenoje“ (2013) man nedrąsu. Iš ši žmogų visada žvelgiu su didele pagerba, vertinu jo intelektą, kūrybą. Kartais pasitaiko, jog kokiame nors miesto kviestiniame diskusiniame posėdyje prisėdame greta ir pašnibždomis aptariame situaciją. Ponas Stanislovas niekada nelieka abejingas Kauno kultūrai, pasisako ramiai ir motyvuotai, išklauso į kito nuomonę. Jo pilietinė pozicija aktyvi, solidi ir nuoširdi. Tačiau tik perskaiciusi knygą supratau, kiek nedaug žinojau apie ši iškilų žmogų.

Prisiminimų tekstas, ypač pirmoji dalis „Miške“, labai dramatiškas, bet nei knygoje, nei per jos sutiktuvės Maironio namuose, nei privačiuose pokalbiuose S. Rubinovas nepyksta, nelieja apmaudo, šis žmogus tiesiog nori TIESOS. Istorinės ir žmogiškosios TIESOS. O ji skaudi ir komplikuota, jau dešimtmecius įstrigusi tarp daugybės klaustukų, kurie susitelkia į vieną žodį HOLOKAUSTAS. Esu per silpną diskutuoti šia tema... Nors S. Rubinovas, parašęs knygą, yra pasirengęs diskusijoms ir oponentų nevengia.

Priminsiu keletą autoriaus gyvenimo faktų. S. Rubinovas gimė Vilniuje 1930 m. žydų šeimoje, tačiau gimtoji kalba buvo lenkų. Vaikystėje kitų kalbų ir nemokėjo, nors suprasti lietuviškai pradėjo gana anksti. 1941 m. jo tėvą sušaudė Paneriuose, o berniukas su motina pradėjo „didžių slapstymai“ iki karo pabaigos. Saugiausia ir patikimiausia vieta tiek vasarą, tiek žiemą buvo miškas, todėl šis žodis pakliuovo į knygos pavadinimą. Po karo baigė Vilniaus konservatoriją, vaidino Rusų dramos teatre, apie penkiolika metų praėjo Kauno muzikiniame teatre, čia kaip solistas sukūrė kelias dešimtis įvairiausių vaidmenų. Vėliau įsteigė Jaunimo muzikinę studiją, o iš jos – Kauno kamerinių teatrų, kuriame vėlgi – dešimtys spektaklių, tik jau sukurtų kaip režisieriaus, meno vadovo. Tai – keli potėpių, tačiau prieš skaitant knygą „Miške ir scenoje“ juos naudlinga prisiminti.

Ilgai net artimiausieems žmonėms nepasakojęs apie sunkų ir dramatišką savo gyvenimo laikotarpį karo metais, ponas Stanislovas galop nusprendė prisiminimus užrašyti ir palikti tiesą pirmiausia anūkams, kurie klausinejė apie senelio gyvenimą. Tačiau knyga svarbi visiems, svarbi ir mūsų istorijai, kad ateitis būtų ramesnė.

Per rugsėjo 18 d. Maironio lietuvių literatūros muziejuje vykusį knygos pristatymą S. Rubinovas pajuko kovo, kad lietuvių kalbą moka ne itin gerai, nes jos rimtai mokyti pradėjo tik sulaukęs dvidešimties, tačiau knyga parašyta vaizdingai, gyvai ir įtaigiai. Pradėjus skaityti, jau nesinori užversti, į priekį gena turinys, įvykiai, nuotaika. Tekstas suskirstytas fragmentais, kurie turi pavadinimus. Pagal šiuos trumpos siužetus geras režisierius galėtų sukurti atskirus filmus. Kaip motina su berniuku iš Vilniaus keliauja į Ašmeną pas geriausią draugę Haliną, tikėdama begaline draugystės galia ir vildamasi išsigelbėjimo, o ši atidariusi vėlyvą vakarą savo namų duris ima šaukti bėgilių nepažistanti ir nuveja juos kuo toliau... Kaip jiedu slapstosi duobėse – pirmoje, antroje, trečioje – taip dešimt mėnesių nematydami dienos šviesos... Kaip

nakštį bėga per lūžtantį ledą į kitą upės pusę... Kaip pauauglys traukiniais ir pescias, patirdamas įvairių nuotykių, su didžiuliui veidrodžiu keliauja iš Vilniaus į Baltarusiją, norėdamas atslyginti savo geradarui ir padovanotį jo trims dukterims ši puošnų daiktą... Kaip tuojo po karo ieško Vilniuje mokyklos, kuri jį priimtų į dešimtą klasę, nors tėra baigė keturias... Taigi – kiek būtų galima pastatyti filmų iš vieno vaiko, vėliau pauauglio gyvenimo! Bet kol kas, skaitydami knygą, juos kiekvienas galime susikurti vaizduotėje.

Per susitikimą paklaustas, ar tokia patirtis, kokią aprašo, nėra unikali, ar jis žinąs daugiau panašių atvejų, ponas Stanislovas netgi pajuko kovo sakydamas, jog žydų likimą „lentynėlėse“ jo kaip ir nėra kur padėti: gete nebuvu, prie partizanų būrio neprisidėjo, niekas iš niekur jo neisvadavo – nėra kaip įvertinti... Nesvarbu, kad buvo nušalęs rankas ir kojas, įmesetas į gestapo rūsių, kad iš jų, priristą prie medžio, buvo šaudoma, kad badauta savaitėmis, kad bėgtą ir bėgta – visus karo metus... Kad baimė lipo ant kulnų ir persekioko kaip žvėris.

Žinoma, ne mažiau įdomi ir antroji knygos dalis, pavadinta „Scenoje“. Prieš pradėdamas ši skyrių, autorius prisipažista: „Antroji šios knygos dalis NERA mano dramatiškos istorijos tēsinys. Čia aš NEpasakoju apie save, nedestau savo kūrybinio *credo*, nieko netvirtinu, su niekuo nepolemizuoju. Šios trumpos novelytės – autentiški, dažniausiai kuriozinių atsiskrimai, kurių liudininku arba veikėju buvau.“ Išties čia netruksta ir humoras, ir saviironijos, ir, žinoma, įdomi faktų, realiųjų, asmenybų. Pasakojimas pradedamas pirmuoju jaunojo talento pasiodymu, kai, būdamas septynerių metų, susižavėjės A. Mickevičiaus „Vélinémis“, nusprendžia namiškiams surengti vaidinimą, skaityti šio kūrinio pradžią. „Pasišekimas buvo didžiulis. Visi trys mano žiūrovai: tėvas, motina ir tarnaitė Manusia, buvo sužavėti. Tokio vieningo teigiamo įvertinimo vargu ar kada nors buvau sulaukęs vėlesniame artistiniame gyvenime. Praejo daug dešimtmecius. Nebéra didelės ir storos knygos raudonu viršeliu, bet mane tebekeri poezijos magija ir Adomo Mickevičiaus baladės tebežadina malonų šiurpulį. Liko ir kitkas: poreikis perduoti kiems, kas mane žavi ir jaudina. Todėl gimsta spektakliai“ (p. 128).

O paskui jau studijos Vilniaus konservatorijoje, spalvingi susitikimai su garsiais žmonėmis, įdomios detalės, nuotykių, kuriozai: „veikia“ K. Petrauskas, A. Sodeika, G. Dauguvietė, E. Čiudakova, S. Krasauskas, Vl. Kavoliūnas, B. Gorbuls-kis, R. Butkevičius, P. Širvys, R. Mikutavičius, G.

Kuprevičius... Kompozitorius Giedrius dalyvavo knygos sutiktuvėse, „pasisakė“ Maironio fortepijonu, bet pavyko ištrauktį ir vieną kitą sakinį. S. Rubinovas knygos fragmente „Geriausias koncertas“ prisimena, kaip jiedu su G. Kuprevičiumi, parengę koncertinę programą, keliaavo po Sovietų Sajungą ir po Lietuvą, visur buvo žiūrovų antplūdziai, o štai į koncertą Jono navoje teparduoti du bilietai... Rajono kultūros skyriaus vedėjas bandė renginį atsaukti, tačiau atlikėjai – Stanislovas ir Giedrius – užsispyrė į atlkti. Tuos du klausytojus – sutuoktinį porą – jie pasikvietė į sceną, pasodino ir koncertavo tris valandas... „Prasidėjo neįprastas koncertas. Per metrą nuo manęs mačiau akis, mačiau kaip niekad gerai ir supratau, kad neturiu teisės apsimetinėti, meluouti, kad viskas, ką dariau iki šiol – netinka. Tris valandas tėsesi koncertas. Ne, tai nebuvu koncertas, o nuoširdus geriausiu būčiulių, vienmincių pokalbis. (...) tada, ko gero, gime kamerinio teatro idėja“ (p. 209).

Kai vakaro metu iš salės buvo paklausta, kodėl autorius nieko neparaše apie Kamerinio teatro įkūrimą, spektaklius, vaidmenis ir įvykius. S. Rubinovas atsakė, jog dabartis dar neįgavusi nuotolio... Ir pajuko kovo, kad gal tą užduotį paves sūnui Aleksandriui. Beje, knygoje rašoma apie spektaklį „Dienai ir naktis“, šiai pjese paraše Daiva Čepauskaitė, kūrėjai jį skyrė *Requiem* negimusiams vaikams. Tai holokausto tema. Anot S. Rubinovo, šis spektaklis „apie sunkiosios žinojimą, apie atminties paradosą: užmiršti, nes kitaip nėra prasmės gyventi, o užmiršus taip pat nėra prasmės. Ar gali ir turi užgyti šita žaizda? Manau, kad ne. O ir nereikia, nes tik kraujuojanti žaizda gali užtikrinti, jog TAI nepasikartos“ (p. 101). Žinau, po spektaklio buvo įvairių recenzijų ir nuomonių, jų yra iki šiol. Kauno kameriniame teatre spektaklis tebevardinamas, diskusijoms kelias atviras, tačiau rašytojos D. Čepauskaitės ir režisieriaus S. Rubinovo sprendimas buvo toks. „Kai kas pasigenda „susitaikymo ir atleidimo“. Šito nesuprantu. Kas turi susitaikyti: tautos, kurios nesipyko? Kas ir kam turi atleisti? Aukos budeliams? „Karo metu įvyko žydų tau-tos tragedija.“ Netiesa! Įvyko mūsų bendra tragedija. Lietuvos tragedija“ (p. 102).

Šiandieną, kai rašau ši tekstą, yra rugsėjo 23-ioji, Lietuvos žydų genocido diena. Radijas daug kalba apie Vilniaus geto likvidavimą, pasisako įvairūs žmonės, skamba liūdnā muzika, ir šitas fonas dar labiau išryškina perskaitytos knygos „Miške ir scenoje“ vaizdus. Šunku suvokti, ką jaučia žmonės, išgyvenę holokaustą. Per knygos sutiktuvės S. Rubinovas prisipažino, kad tekstą rašyti buvo sunku. Teko vėl sugržti nemažai dešimtmecius į paeitį, įtempti atmintį, išgyventi iš naujo, ēmė kamuoti sapnai ir košmarai... Tačiau parašyti reikėjo, kad galop galėtu pasakyti: „Iš tik dabar – išėjau, tikrai IŠEJAU IŠ MIŠKO“ (p. 103).

4 Vyksmas

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Méginimai perskaityti unitekstą

Žiniasklaidoje tiek kartų kalbėta, rodyta, vėl pasakota apie bene didžiausią šiometės Kauno bienalės „Unitekstas“ žvaigždę iš Australijos Patricia Piccinini, kad žiūrovams jau niekaip nepavyks sugauti unikalaus pirmojo žvilgsnio, kuri taip vertina fenomenologai ir kiti atsitiktinumų, nuostabos tyréjai. Na, nebent jie gyveno giliams tamsiam rūsy. Dėl šios priežasties pasakoti apie bienalę pradėsime pusiaukelėje, manydami, kad visą formalią informaciją jau ne kartą esame girdėjė: tai, kad *unitekstas* yra naujas bienalės terminas, siūlantis susimąstyti apie universalią meno kalbą, jungiančią įvairias patirtis ir suvokimą, tai, kad šiu metų simboliu tapo dieviškoji proporcija – aukso pjūvio taisykla, kad pagrindinę dalį sudaro kvieštinių menininkų bei konkursinė paroda Mykolo Žilinsko galerijoje, jau nujuj menininkų darbai eksponuojami Paveikslų galerijoje, o lydimosios parodos išsibarsčiusios po visą Kauną, na ir dar tai, jog visų, nuo mažo iki seno, laukia labai plati šviečiamoji ir edukacinė programa.

Kad viskas neatrodytu klaidu ir neaprēpiama, pasirinkime tik kelias detales. Jei jau užsiminėme apie svarbiausią svečią, tenka kalbėti apie jį. Rugsėjo 17 d. P. Piccinini viešėjo VDA Kauno fakultete, bendravo su studentais bei dėstytojais. Pokalbių su jais ir kitais besidominčiaisiais šiuolaikiniu menu kūrėja pradėjo labai netikėtai: pasakojo apie save ir savo šeimą, namus ir menininką vyra. Pasak jos, tai moteriai, net jei ji kūrėja, labai svarbu. Svarbu, kad vaikai būtų prižiūrėti ir laimingi, svarbu, kokioje aplinkoje gali pabūti vienas ir mažysti. P. Piccinini yra viena tų menininkų, kurioms biografija padeda atskleisti darbų esmę. O ir šiaip savo sumanymus autorė aiškina su dideliu entuziazmu, nes jai la-

bai rūpi tai, ką daro, kūrėja nori, kad jos žinia pasiekta žiūrovų širdis ir protus, būtų suprasta. Galbūt jos idėja pasiliks žmonėse ir padės keistis. „Man visiškai nesvarbus darbo procesas. Žinoma, todėl, kad pati negaminu sugalvotų kūrinį. Tai gali atrodyti keista, tačiau juk architektūroje taip pat tarsi dirbama kitų žmonių rankomis“, – pasakojo P. Piccinini. Menininkė daugiausia žinoma kaip keistų hiperrealių ir kartu siurrealių būtybių kūrėja. Galbūt jas galima įvardyti kaip silikonines skulptūras, kuriose esama šio to iš gamtos ir labai daug pačios menininkės vaizduotės. P. Paccinini prisipažista, jog tapyba (menininkė baigusi tapybos studijas), kurioje sudėta tiek daug praeities, istorijos, nebepajėgia perteikti šiuolaikinio žmogaus jausenos ir problemų. Todėl pristato savo naujausią darbą – oro balioną, įgavusį dar vienos keistos būtybės formas. Jos sklendimas kerinčio peizažo fone (<http://www.designboom.com/art/the-skywhale-hot-air-balloon-by-patricia-piccinini>) išties primena gyvo padaro kelionę iš mistiškojo niekur į niekur. Karsto oro pripildytas balionas tampa realaus pasaulio harmonijos dalimi. Šis objektas neeksponuojamas galerijoje, neturi lentelės su pavarde ir pavadinimu, todėl lyg ir nėra meno kūrinys. Tačiau konkuruoti su gamta P. Piccinini nemégina. Paprasciausiai savo darbais siekia suteikti žmonėms džiaugsmo, nors dažnai sulaukia visiškai priesingų reakcijų. Jos kūriniaių būjaurimasi, jų bijoma. Dažniausiai tik vaikai vius tuos keistus, negražius „sutvėrimus“ priima natūraliai, be baimės ir nusistatymo. „Mano kūriniai yra gamtos ir meno sandūroje. Jie pagaminti labai tikroviški, tačiau tokie, kokių nėra ir negali būti. Šios būtybės padeda kalbėti rūpiams klausimais: apie tai, kokius vaistus ir maisių gaminame ir vartojame, kaip nuo to keičiasi mūsų kūnai, kuo apskritai tampame, apie transformacijas, klonus. Labai noriu sužadinti nuo-

saikias, o ne kraštutines žiūrovų reakcijas, emocijas. Juk ir graži moteris, ir bjauri pelė, kurios vaizduojamos viename mano darbų, iš esmės yra vienodos“, – su savo būtybėmis pažindino menininkė.

Dar viena jai rūpinti tema – žmonių tarpusavio santykiai, kurie silikono kūriniuose, fotografijose atskleidžia tokie švelnūs ir globėjisski. Juk ir M. Žilinsko galerijoje eksponuojamos dvi pagrindinės kompozicijos „Laukiamas svečias“, „Ilgai lauktas“. Čia visi lygūs, nes mylynčių. P. Piccinini prisipažista, kad jai meilė yra žmogaus atsivėrimas, leidimas save mylēti, tačiau kiekvienas turi savo poziūri ir nuostatas. Galbūt todėl paklausta apie šiuolaikinį meną P. Piccinini juokais, o gal visai rimtais teigė, jog savęs šiuolaikišką kūrėja nelaiko, nes jos darbai per daug šilti ir žmogiški. Jie žmonėms būtinai turi pranešti svarbią žinią pačia universaliausia, vienims suprantama kalba. Todėl P. Piccinini niekaip negali pripažinti „menas menui“ idėjos. „Jei reikėtų rinktis, nedvejodama rinkčiausi žmones, artimus, tikrus santykius, o ne meną, nes būtent jie leidžia iki galio suprasti, kas ir kokia aš esu“, – prisipažista P. Piccinini.

Gamtos ir žmogaus santykis labai svarbus, bet dabar turime kalbėti apie dar vieną neišvengiamą pasaulio dalį – technologijas. „Mano tėtis gerai pažinojo gyvūnus, nes kartu su jais užaugo, o man jau artimos technologijos, įvairios mašinos. Todėl ir sukūriau ne vieną skulptūrą, kurioje susiliejo šie du skirtini pasauliai. Kai mes keiciame gyvūnus, naikiname kai ką fundamentalaus. Taip pasaulis transformuojasi, jame atsiranda daug skausmo, blogų dalykų, tačiau svarbiausia yra ne teisti, o rūpintis. Tik palaikydamas artimą ryšį bent su viena gyva būtybe gali išlikti sudėtingiausiomis sąlygomis“, – išitikinusi menininkė.

Vadinasi, tiems, kurie M. Žilinsko galerijos sa-

leje nustėrs iš siaubo, reikia užstruktai akimirka ilgiu ir pajusti iš to negyvo silikoninio daikto sklindančią švesą ir šilumą. Vienokių ar kitokių, net labai ryškių, emocijų šie darbai neabejotinai sukelia, todėl linkime jų kuo pozityvesniu.

O dabar pasidairykime po bienalės parodą „Meno parke“ galerijoje. Joje taip nustebos, atsiptė kai kurie lankytajai, išvydė jau primirštą tekstilę, kuri ne tik iškrito iš parodų salių, bet ir renginio pavadinimo. „Tapiserijos nova: Japonija – Lietuva“ savo darbus eksponuoja VDA Kauno fakulteto Tekstilės katedros studentai ir absolventai. Apie darbus pasakojanti kuratorė V. Gelūnienė (japonų darbus surinko kuratorė Keiko Kavašima) prisipažįsta, jog prieš kelerius metus niekas net pagalvoti nedrįso apie tokią Japonijos ir Lietuvos draugystę. Tolimos šalių tekstilininkų darbus kaip siekiamybę apžiūrėdavo tik knygose, o dabar ir patys menininkai, ir jų darbai Kaune svečiuojasi nebe pirmi metai, ir Lietuvos atstovai vyksta į Japonijos parodas. „Meno parke“ pristatoma devyniolikos pradedančių Japonijos ir Lietuvos menininkų kūryba, sukurta per pastaruosius keletą metų.

Tapiserijos – tai rankomis austi audiniai, kurių struktūrą ir piešinių sudaro siūlų metmenys ir ataudai. Viskas lyg ir paprasta, net primityvu, nes audėjai ima paprastą vertikalų rėmą be jokių pakojų ir viską audžia rankomis. O tai ir stabdo, ir suteikia savų privalumų. Taip audžiant galima išgauti patį sudėtingiausią nesikartojantį piešinių ir panaudoti nesuskaičiuojamą gausybę spalvų. Geriausias tokio išausto piešinio pavyzdys parodoje yra klasike vadintinos Yasuko Fujino tapiserija „Yamato upė“ – čia upė vilnija iš žaliojos vaivystės miesto į šiandieninę urbanizacijos apsupty. Panašus meditatyvus subtilios estetikos darbas yra Miyuki Tatsumi „Atspindys kitoje pusėje“. Pasak V. Gelūnienės, tokų klasikinių darbų pasitaiko vis mažiau, nes pasauly kinta atsinešdamas naujas formas ir konceptualumą. O minėtų menininkų darbai nieko neteigia – tiesiog ramiai stebi. Dar vienas klasikinės formos darbas, tačiau jau su paslaptimi, – Misao Watanabe „Laimė“. Netikėta tamei tai, kad ryškiai geltona citrininė spalva reiškia nesenai Japoniją ištikusią elektrinės nelaimę ir mėgina sugrąžinti viltį, kuri, regis, šiai tautai būdinga kartu su nepaprastu atkaklumu ir valia gyventi toliau. Po geltoną tapiserijos pievą nusidriekia baltais drugelio skrydžio kelias, kuris ir išbraižo beveik neįskaitomą, tačiau, autorės teigimu, tikrai esantį angliskajį „happiness“. Ai Ito, kurios didelio formato kūrinys eksponuojamas M. Žilinsko galerijoje, o du mažesnieji (Gugenheimo muziejus ir Metropoliteno muziejus) šalia kitų tapiserijų senamiestyje, taip pat audžia labai išprasta

technika, tačiau jos objektas jau labai toli nuogamtos, vandenė ir paukščių. Šiuolaikinio žmogaus ikvėpimo šaltiniu tampa urbanistika, architektūra. Iš gana klasikinių jaunuų Japonijos menininkų darbų išskiria Ayako Matsumura „Kūno kostiumas“. Čia jau konceptualumas, mintis valdo formą, o ne atvirkšciai. Menininkė audžia ne pirmą sau tinkantį „kostiumą“ – savo kūno kopiją, antrajį kūną. Juose atsispindi kūno formų kismas, nors kol kas dar menkas, nes autorė labai jauna. V. Gelūnienė pasakojo, jog A. Matsumura, vilkėdama šiuos kūnus, vaikščioja ir gate, stebi praeivių reakcijas. Iki šiol nieko drastiško nenutiko, nes ji, nepaisant menamo nuogumo, vis dėlto yra apsirengusi.

Tai keletas japonių menininkų, kurių darbai primena tapiserijos klasiką, jos šaknis ir pradžią, ypač šalia išvairių, šiuolaikinių formų ieškančių lietuvių kūrinį. Mums tokia išprasta atspaudo technika ant pačių išvairiausių audinių ir šioje parodoje yra vyraujanti tendencija, gal net kiek niuveliuojanti reginį. Tiesa, parodoje pristatomi tik VDA Kauno filialo buvusių ar esamų studentų darbai, todėl mokyklos bražas neišvengiamai atse-

kamas. Viltės Akromaitės kūrinys „Žaidimas „Klasės“ eksponuojamas neištrauktas iš staklių, kuriomis ir buvo išsaustas. Apskritai parodoje ne tiek jau mažai darbų, kuriuose galima matyti darbo eigą. „Žaidime „Klasės““ pradžia ir pabaiga tarsi susijungė į ratą. Ant tapiserijoje išsaustų žaidimo langelių per gyvenimą nuo vaikystės iki senatvės šokinėja *videofigūra*, pasakojanti apie laiką, gyvenimo ritmą ir kitus egzistencinius dalykus. Kaip vieną didžiausią atradimą V. Gelūnienė pristatė dar tebestudijuojančią Moniką Beniulytę, kurios darbas „Su meile...“ jau ižvertintas ir užsienio parodose. Tai jaunos poros susitikimo, meilės ir išsiskyrimo istorija. Lyg ir paprasta, tačiau įdomu tai, kad ji pasakojama ne tik atspaudo vaizdais, bet ir audimo subtilybėmis. Susitikimas žymimas vos vos sukabintais metmenimis – tai visiška nežinia, bandymai ir eksperimentai, kaip ir mezganantis naujiems santykiams. Vėliau audimas tankėja, herojai arteja vienas prie kito, kol susitinka skirtingais tekštūros siūlais margintame, bet vis dėlto tvirtame audinyje – bendroje nuotraukojė. Vėliau išsiskyrimas iš jų atima po dalelę savasties ir nebegrižtamai pakeičia. Kristina Čyžiūtė išaudė sutiktus „Kauno miesto herojus“. Jei tiksliau – tik jų vardus, kuriuose sudėta meilė ir pagarba išvairiausių specialybių, socialinių klasų žmonėms, kurie šalia prikabintuose tekstuose išsako be galio įdomias, giliausius gyvenimo kloodus pasiekiančias mintis.

Živilė Labutytė, Simona Skelytė, Aistė Jančiūtė savo tapiserijose taip pat derina audimo ir atspaudo (iš tiesų tai yra karštų būdu atliekama sublimacija, tačiau vartokime mums įprastesnį terminą) technikas, nors kalba labai skirtingomis temomis: savistaba, kismas, jėgos kultas, parduodamas kūnas... V. Gelūnienės teigimu, reikia rinktis tą techniką, kurią aiškiai diktuoja tema, kuri geriausiai perteikia idėją. Visai nebūtina dieñų dienas sėdėti prie staklių ir rankomis atliki tai, ką technika suspėja greičiau ir geriau. Galų gale bendras darbas (nes menininkas šiais laikais retai kada išsiverčia vien savo jėgomis) yra malonus, jis praplečia idėjų lauką, teikia daugiau inspiracijų. Todėl puse Ž. Labutytės „Lėlės“ yra austai, o suknėlės ažūras atspaustas sublimacija. Taip išliko vaizdo išpūdį paryškinantys niuansai. Tiesa, rankų darbas, nuolatinio ritmingo darbo energija, jo paliekama šiluma turi sudaryti visų eksperimentų pagrindą. Žmonėms vis dažniau norisi grįžti prie meno kūriniių, kuriuos galima liesti. Žinoma, tik ne muziejuje!

Kauno bienalės archyvo nuotraukos

6 Kūryba/Jaunieji

Mato LAUŽAIČIO nuotrauka

Rokas POVILIUS

Mirtis ir kiti mėgėjiskai sukryžminti augintiniai

*pasižadu rašyti eilėraščius apie mirtį
kol mirtis mus išskirs*

ir mirtis nebus nuguleta

mirūnų prieglauda

*atidavę nešioti našlaitei mirčiai
(juk visada malonu
kai dėvētas daiktas
praverčia vargstančiam)
artimieji užmiršo
kuriam kapinių gale
rojuj ar pragare
mane paaukojo*

*ieškokit paskutinio
kraujo testo rezultatuose
patarčiau jiem
jei tik pavyktų
prasmukti pro sargą*

morčius ar vieno vaiko politika

*laukdamas transporto į Šiapus
užsukau į Duty Free
duotis – dvi kiniškos sielos
už vienos kainą
pravers pamaniau
nes buvau jaunas
dar nepatyres
ničnieko*

*neseniai jos atsivedė trečią
neturiu kur skandinti(s)
maišas prakiuręs*

atsargiai! mielas šuo

*fu negalima
spjauk mano kaulus
nekasinék žemės
verčiau aplok kaimyną
pakasysiu tau pilvą
gera Mirtytė
ir kaip aš galéčiau
tave užmigdyti*

Principinės derybos

*mirtie nelauk manęs vėluosiu
pradék viena nelik skaisti*

*ir dar brangioji tu irkluosি
pavargęs aš nuspręsta cit*

*renkuosi guoliui šviesų uosį
pagalvės raštą apsvarstyk*

*Anapilis ne mano nosiai
Kalnapilis tamsus kaip tik*

Pavadinimas ruošiamas

*šitiek purvo, dešimt mirksnių, o nespėjai
krist į akį Seniui, taip jau ašarotam
pirštais jis ateina naktį, jei padėjai
pieno su sausainiais ir skardinę proto
nori darkart? atsiklausk daugiau dievų
ar gaus Sizifas pasimatymą su žmona
gal akmuo atstos patelę, deja vu
dabar ridensies tu, į viršų leisk betoną*

Kamilė ASADAUSKAITĖ

Šaltas rytas

*pasimeta rytas žiemos
išqla įklimsta tiršton atmosferon
tumulais nurieda per stogus
su dūmais*

*prie stingstančios upės
sustirusiom rankomis glostau
likimą
pasidavusį manajai šilumai
švelnėja
tik tu
jau nebe
niekada*

*pajuntu kaip mane
aplenkia net pilkoji miesto šviesa
susisupusi į savo šešėlio kailiuką
aš stoviu*

Mažieji gyvenimai

*mažieji gyvenimai
sroventantys
tarp buvusių
ir būsiančių
tarp jų dar kiti
gyvenimai
tikrieji
ir tie,
nugyventi*

*šeštąją naktį
nutvilko mintis –
manuosiuos jokio
siuzeto
idėjos
menkiausio
naratyvinio posūkio
nebent
netikėtas katino
šuolis nuo lovos*

*prie lango
vienas kitas
buitinis konfliktas
pora žodžių
kaimynui
spaudžiant speigui*

*apie
speigą*

Eilėraštis apie mirtį

*delčia už kalkémis baltintos sienos
šiąnakit it meistriškai nukirptas nagas
ant dėmėtų grindų pasimetęs*

*rieikiu aštria briauna
rūkytos dešros aromata
gyvenk, sakytum, kvėpuok visa krūtine...
o pėdos tik gręžias viena nuo kitos
– nusisuka
kvailėlės
pagalvoju akimirką švelniai
apie juodą šilkinių raišteli
neišvengiamai sutaikysiant jas*

Pargrįžtant

*Pražydusios obels šakų nuožulnūs vartai
Atsiveria į ryto balzganą it pienas rūkā
Stebiu tave namo pargrįžtant...
Sustoja. Aptirpęs kontūras smilgyno užbrūkšniuotas.*

*Dar taip toli esi. Nors jau girdžiu
Tą duslų žingsnį, — tavo pėdos vėsios
Atspaust akimirkai rasos neryškią žymę
ant ažuolinio
seno
slenksčio*

Laura KROMALCAITĖ

Paloma

„Kam tu kasdien vartai tuos senus nuotraukų albumus?“ – klausia ji suraukusi kaktą, o dvi nuogos krūtys, rodos, irgi žiūri klausiamai. Dabar, eiliniųjų žvelgdamas į ją, sėdinčią nuogą ant virtuvės grindų, suprantu, ką ji man visą tą laiką priminė. Tos įkypos akys, pveriančios manąsias, pveriančios priemenės duris, pjaustančios tankų orą, ir pirštai. Pirštai, kurie pernelyg šalti, kad būtų juos merginos. Paloma priminė vieną gana gerai pažįstamą senij. Kadaisė jis kariavo Afganistane, rusų fronte. Visą laiką buvo be galos romus ir rūstus, niekuomet nekalbėdavo be reikalo. Toks išliko net tysodamas savo kraują balojo po to, kai kulką perskrodė jam galvą. Niūrią rudens popietę, kai vėjas draskė nuo virvės skalbinius, motina gavo pašaipų atvirlaiški: TAVO POEZIJA MIRE. Tai perskaičiusi ji nustojo kalbėti ir paliko tyli iki pat mirties. Niekad neišsiaiškino, kas to nelemti atvirlaiškio autorius. O gal ir nenorėjo. Mano tévas nekentė daugiau visko, bet dievino žvejybą ir motiną. Būdamas fronte jis rašė eiles jai iš savo žuvimis.

Žiūriu į Palomą ir galiu prisiminti. Žvelgiu į ją ne taip, kaip vyras į moterį, o kaip keliautojas į tiltą – su viltimi, kartais – su palengvėjimu. Paloma ne kartą man tai sakė, tiesa, atrodydavo nepatenkinta. Nusivylusi.

Droviai nusišypsau, Paloma susiraukia, tačiau nepiktai, greičiau jau pašaipiai. Net susiraukusi atrodo kaip taikus laukinis gyvūnas, kuris niekada negalėtų pulsi. Šikart ji nepatenkinta ne vien dėl mano šypsenos (pati niekad nesišypso, tad nemegsta, kai tai darau aš), bet ir dėl ore pakibusio klausimo. Nenori būti ignoruojama, todėl dažnai savo pykčiu primena įnorinę vaiką – skaudžiai daili, artimą.

„Neatsakysi?“ Žodis nuaidi didelėje patalpoje, atsimuša į sienas ir pradingsta, Paloma išsitiesia ant purvinų grindų – čia niekas niekuomet nenusi-auna batų, išskyrus ją – ir ima markstytis rytinėje saulėje. Sėdžiu tylus, susikūrinęs, atrodytų, pamiršęs priešais ant stalo pūpsanti seną storą nuotraukų albumą. Viskas alsuoją sakralumu: moteris, nelygus lango stiklas, laužantis į jį krintančius spindulius, net mano pavargusi ranka ant jos peties. Paloma gulė ant nugaro, tad galiu stebėti pilvo linkę, tą tobulą daubą, kurioje saulės spindulys šoka pirmajį šokį. Joje galėčiau numirti, pagalvojau. Galėčiau ją panaudoti kaip luotą, kaip nedidelį lai-

velį ir plaukti atgal į savo sapnus, ten sutiki save ir tikrają Palomą, plaukčiau jos pilvo duobute, kad pagaliau surasčiau ją pačią, kad mūsų niekas neperskirtu ir nepadalytų... Jos pilvo dauba. Atrodo, kadaise čia plaukiojo tévo žuvys. Dabar auga medžiai, kurie pervaėrė jų kūnus. Augmenijos tiek daug, kad per ją negaliu ižiūrėti kažkur netoliiese sėdinčio tévo su meškere tarp kojų. Pamenu, jis praše padėti jam iškasti slieką. Man buvo šešeri, dievinau gyvūnus, bet nemégau žmonių. Tad niekaip negalėjau suvokti, kodėl tévas sliekais šerda vo išbadėjusias žuvis, o paskui, švariai išskapta-vęs vidurius, jas surydavo. Bet greit pamyniau savo išsitikinimus – norėjau ištkiti, būti pripažintas. Tik dabar suprantu, kad tą vakarą traukdamas besirangančius gyvius iš šlapios žemės, ižtryniau savo savastį į purvą, užkasiavau tikrajį, patį tikriausiai jį save. Ir palikau sliekams. Giliai žemėje. Vandens telkiniai = kapinynai, vandens telkiniai = mano tévas.

„Turiu polinkį absolucių užmiršti, – sakau. – Prisiminimai lavina atmintį ir palaiko gyvybę. Ir tu. Tu man padedži prisiminti, išslikti gyvam dar bent vieną dieną. Vieną vienintelę.“

Paloma suprunkščiai kaip nepažabotas ristūnas ir ima raičiotis tarp dulkių gumulų, nesuprasi – rėkia ar juokiasi. Išiutės šoku ant jos, stipriai, turbūt pernelyg stipriai, sugriebiu spurdancias rankas, pri-spaudžiu kūnų moterį prie žemės. Nekenčiu, kai iš manęs juokiasi – tą akimirką, rodės, galėjau ją užmušti. O ji nesiliovė. Kvatojos į mano iraudusį nuo nirtulio veidą, žinojo – nesuduosisi. Kai žvėriškas, konvulsijų lydimas juokas liovėsi, nusirita nuo to karščiu tvoskiančio kūno. Tebekaršciuojā, pagalvojau, vaistai nepadeda. Ji nekreipé dėmesio į mano pyktį, demonstratyviai pasirémē rankomis į grindis, atmetė juodus plaukus, kuriuos slapcia dievinau, ir išsistebelijo į tašką kažkur viršum mano galvos, lyg apie kažką įnirtingai mastytų. Deivė, galvojau, esinys, kurio neturiu ir niekuomet negalésiu turėti.

Paloma suvokė esantį priklausoma nuo mano valios, tačiau jutau, kad slapčia nenori su manimi išsiskirti. O gal tiesiog aš norėjau, kad ji trokštų būti su manimi. Nepamenu. Vaizdiniai trūkčioja, dažnai dingsta ir nesugrižta. Vieną dalyką prisiemu puikiai – ji negalejo pakęsti mano rašliavą, dabar suprantu, kad greičiausiai ir manęs paties.

„Daryk bet ką, tik nerašyk man poezijos – aš nemoku skaityti“, – tatai ji pareiškė vieną vakarą, kai gulėjome ant drėgno lieptelio pavargę ir permirkę nuo nenuilstamų maudynių, vienas kito ir troškaus vasaros oro. Rodės, visa atmosfera tąnakt buvo kūpina kartėlio, ir tu bet kada, netinkamai įkvėpęs, gali uždusti. „Žinau“, – tepratariau, nors norėjau pasakyti daugiau. Galėjau jai kalbėti ištisas valandas, bet nebuvalau tikras, ar ji gebės klausytis. Ar gebės suprasti.

Visą tą rytą ji prasivartė ant girgždančių medinių grindų, kol sušalo ir siaubingai išsitepė suoždžiai, aplipo dulkėmis. Atsiklaupiau šalia, ant tos lentos, kur ką tik smėstelėjo daili ranka. Nuo sujauktos lovos nutraukiau nešvarią antklodę, išspau į ją neramų, virpulių krečiamą kūną. Paloma ėmė muistytis kaip neramus vaikas. Mintyse nusistebėjau jos jėga. „Stipri, nes labai dažnai plaukioja“, – pagalvojau. Plaukiojimas čia jai buvo vienintelė pramoga. Visa kita – kancia, kurią slėpė. Ir pirmą kartą per visus tuos mėnesius, Palomai užsnūdus, išdrīsau pabučiuoti lūpas – jos buvo be galos panašios į mažas galeras, kuriomis prie šimtus metų pirkliai gabendavo prekes į tolimus kraštus. Pabučiavau ją ir pajautau sunkiai pakeliamą sielvartą. Gailestį ir užuojaudą, tik nežinia, kam: Palomai ar sau. Susirangiau visai prie pat moters, tačiau mūsų kūnai nesiliestė. „Tu graži. Visai kaip mano motina“, – tyliai sušnabždu į juodą plaukų užuo-laidą. Moteris pasimuiisto ir sušunka per miegus: jai visad sunkiai sekėsi atskirti sapnus nuo realybės. Dar kurį laiką mąstau apie jos pilvą. Kaip apie laikiną miego būstinę, buvusius namus, kurių ne-galima norėti esamajame. Ūmai užsimanau imituoti savo išankstinį, tai prispaudžiu kaktą prie kelių, o kojų pirštus – prie užpakalio. Iškart pastebiu sunkenybę – nesumoju, kur dėti rankas. Todėl lengvai apsišejujomi tą jauną moterį, kurią laikau savo gyvenimo atspindžiu, ir pravirkstu.

Kad ir kokią neapykantą ir pasilykštėjimą jaučiau Palomai tada ir visą tą laiką, kol ji gyveno mano vasarnamyje, norėjau jai padėti. Tik vėliau, po daugelio metų, suvokiau, jog iš tiesų norėjau padėti ne tai moteriai, kalinčiai pačios išsigalvotoje beprotynėje ir mano sukurtame kalejime – vasar-namyje, bet sau. Norėjau Palomą išgydyti, kad ji būtų su manimi. Tik ją įkalindamas galėjau prisi-minti.

Laikas bėgo, ir vieną rytą, atsibudės šalia savo tilto, savo Palomas, pajutau, kad artejame prie finišo: aš, Paloma ir prisiminimai. Viskas ēmė virsti į vibracijas, virpesius, traškesius, pradėjo tolti dideliu greičiu.

Nežinau, kiek praėjo laiko nuo to ryto, kai neberadau jos savo senamę vasarnamyje, kai dusdamas nuo ašarų ieškojau, giliai viduje suvokdamas, kad tai darau bergždžiai. Verkiau ne todėl, kad Palomas nebebuvo. Verkiau, nes kartu ji išsinešė mane. Mano praeitį. Mano ateitį. Artimuosių. Vėliau kurį laiką spėliojau, kur ji galėjo prapulti. Dabar kasdien vis mažiau prisimenu. Kartais nebeatpažįstu savęs. Paloma, tavęs kasdien lieka vis mažiau.

Monika BALTRUŠAITYTĖ

Pro stiklinės briaunas

„Stiklinė“ – naujausias ir paskutinis Dzūkijos vienkiemyje gyvenusio poeto Stasio Stacevičiaus eilėraščių rinkinys. Praeju sių metų sausį literatūros pasaulio dangų aptraukė juodas debesis – žinia apie poeto, žurnalisto, eseisto, kurį draugai, artimieji ir kolegos meilialiai vadino Stasiuku, tragišką neteką. „Sapnuojamoj knygoj gal bus parašyta, / kad aš užšalau giliose pusnyse, / ne tau nešdamas vyną / speigomėlio naktį“, – paskutiniame rinkinyje pranašiskai rašo poetas, per gruodžio speigus paklydės laukoose netoli gimtųjų namų, į kuriuos tąsyk, po dėdės laidotuvų, nepavyko sugrįžti.

S. Stacevičiaus bičiulis, jau amžinybę pasitraukęs poetas ir literatūros kritikas Valdemaras Kukulas, aptardamas šio poeto kūrybą, akcentavo tylos, kaip filosofinės kategorijos, būsenos ir gamtos formos dominavimą. Ne išimtis ir „Stiklinė“ – didelės apimties leidinys, kuris iprasmina visą S. Stacevičiaus literatūrinį kelią. „Skaidraus liūdesio tau. Tyloje“, – skaitojujui linkima knygos anotacijoje. Knigos, kurioje tyla iprasmina per gyvenimą sukauptą patirtį ir išmintį, kurioje ji – tikejimas, suvokimas ir troškimas. Tyla čia aukštėsnė už tiltus, nuo jos atsibundama, ji apskliaucia artimiausią kapus, dantų šaknis ir vienatvės viršūnę. „Stikline“, turbūt pačiu tyliausiu eilėraščiu rinkiniu, S. Stacevičius neabejotinai išlaikytu tylogijos, mokslo, kurį pats viename šios knygos eilėraščių išrado, egzaminą.

Penkiuose „Stiklinės“ skyriuose – „Skaidri“, „Puspinė“, „Pustuštė“, „Neišgerta“, „Vėl skaidri“ – eilėraščiai sugula pagal temas ir nuotaiką, kurią sudaro liūdesio, nostalgijos, išpažinties, sentimentų, paslėpto optimizmo ir vilties gérinė mišinys. Eilėse neretai šmesteli didinga istorinė praeitis, pagonių dievai, karaliai ir pilys. Pompastika derinama su paprastumu, eilėraščių erdvė, laikas ir dominuojantys vaizdiniai dinamiškai kinta – praeitis persikelia į dabartį, iškilus dievus keičia Stasiuko „Dievulis“, karalius – lyrinio subjekto mylimojį, o pilį – „trobėlė vidur mišku“. Nors eilėraščiai pažiomėlių liūdesio potėpiais, „Stiklinė“ nebūtų stiklinė, jei vanduo joje nelaužtu šviesos spinduliu: visuose tekstuose, net ir pačiuose tam siausiuse, žybčioja vilties kibirkštėlė. Net knygos skyrių pavadinimai skaitytojui leidžia suprasti, kad šita „Stiklinė“ nėra nei tuščia, nei pilna.

Bevardžiai, trapūs kaip stiklas S. Stacevičiaus eilėraščiai labiausiai skiriasi ne tematika, o forma: rimuotuose laikomasi griežtos formas reikalavimų, dažnai pastebima klasikinė réminė kompozicija, o kiti tekstai parašyti itin laisvu verlibru, juose gausu modernių naujadaru, įvairių žodžių trumpinių, keli kūrinių pateikiama kaip dialogas. Šiuos skirtingos formas eilėraščius sieja bendros temos – tekstai sudėlioti meistriskai: taip, kad, atrodo, vienas eilėraštis pratešia kitą. Skaitytojas, atsivertęs „Stiklinę“, pasineria į nuoseklų mistikos, išpažintinės lyrikos apgaubtą pasakojimą. Intymumą kuria jau pirmasis eilėraštis, prasidedantis kulkliu „Labas vakaras“, atveriančiu duris į ilgą išpažinčių ir prisiminimų koridorių.

Tekstų autentiškumas ir dienoraščio išpūdį kurian-

tis intymumas konstruojamas pasitelkus žmonių vardus iš poeto aplinkos („Teresėlė iš niekur, / Danguolė ir vėjas, / Vėjažuvė skrenda, / Stasys ir naktis“), gimtujų namų ir apylinkių vaizdinius, lankomų vietų aprašymus ir iškarpas iš literaturų gyvenimo užkulisių. Pažydziu, viename tekste tarptautinis festivalis „Poetinis Druskininkų rudo“ virsta į „Poetini Barbarų rudenį“, o kavinėje „Širdelė“, kurioje festivalio metu renkasi poetai, pateikiama „beveik šviežios širdys“.

Atviruose, paprastuose ir nostalgikuose S. Stacevičiaus eilėraščiuose dažnai kalbama apie nelaimingą meilę, išsiskyrimą ir neteką: „Beveik nebyli / išeini, mano meile, iš mažo karališko miesto, / iš laisko ar juodraščio mano Merkinės pily.“ Dvi „Stiklinė“ aprašomas moterys, iš kurias kreipiama, dėl kurių netekties guodžiamasi, kurios nuolat prisimenamos ir tarsi šviesa sklinda pro „Stiklinės“ eilėraščių briaunas, yra lyrinio subjekto mylimoji ir mama. Pastarajai daug dėmesio skiriama skyriuje „Pustuštė“, kuriamė daugiausia kalbama apie intymius vaikystės prisiminimus, šeimą ir artimuosius. Čia ryškus kaltės motyvas: „Paskutinėj / mamos šventej geriu tik vandenį / iš šimtametės sodybos gelmių, / kur greičiausia pagalba – nelyg suvokimas: / žinojau, kad mirsi, / bet kartais užmiršdavau.“ Pustuštėje stiklinėje tarsi pelo dienoraštyje talpinami prisiminimai ir vaizdiniai apie vaikystės namus ir artimiausius žmones: mamą, tévą, brolius ir seseris, mylimąją. Išpažystama lyrinio subjekto vienatvė, skaitytojui atveriamą didžiausią jo neteką: „O kartais, / atrodo, kai visi miegos, / grosiu kūrinius tau: „Klaviatūroj rudo“, / „Klaviatūroje tu“, „Paskutinė naktis“, / „Nei mamos, nei žmonos“, / „Klaviatūroje vėjas“.“

Ant eilėraščių neretai krinta subtilios erotikos šešlis, neįkyriai akcentuojamas kūniškumas ir jaunatviškas susižavėjimas: „Tos raitelės kojos, / liemuo ir krūtinė, jos veidas ir metai – kaip tik / tai valandai, kai nieks neklausia: kodėl ir kur jojam.“ Erotika ir kūniškumas, S. Stacevičiaus tekstuose neretai įgyjančius neigiamą atspalvį, stovi „ant ribos – / dar liepsnoti ar užsigesinti?“ Idomu, jog žemiskumą eilėraščiuose užvaldo gamtos jėgos. Jūra, bangos ir vanduo siejami su kūniškumu („Plaukai, liemuo, šlaunys / banguoja, banguoja“) ir apgavyste („Bet jūra meluoja daug sykių gražiai, / kai tikime, osia, banguoja, meluoja“). Erotikos prieskoniu pagardintuose tekstuose kūniškumas pateikiamas kaip viliojamai buginantis, neturintis jokių sąsajų su meile, apie kurią kalbama didingai, iš auksčio.

Meilės tema eilėraščiuose atskleidžia ne tik nostalgikų prisiminimų, išgyvenimų ir filosofinių apmastyti palete, bet ir nesubuitintais kasdienybės aprašymais: „tačiau trobelėje vidur mišku / aną žiemą tarytum mažojoj taigoj / vienas kitą pažinome ir net mylėjom. / Rytais aiškindavom viens kito sapnus, / nežiūrėdavom: / šalčio ar mūsų daugiau?“ Lyrinio subjekto mylimojį, kuri, rodos, dar vakar šukavosi plaukus, persirenginėjo, sėdėjo prie židinio, stebino suknelėmis, buvo „vandenilis, deguonis, anglis ir visi elementai iš sprogesių Saulių“ išėjo paprastai ir

netriukšmingai, „taip, lyg nebūtų svarbu, kas įvyko, / o būtų svarbu, kas mums neatsitiko“. Sudužusi dviejų žmonių istorija „Stiklinėje“ pateikiama subtiliai, atsargiai, nuosirdžiai, nieko nekaltinant, per daug nesiplečiant ir neišvengiant tylos motyvo, kuris jungia visus „Stiklinės“ eilėraščius.

Kai kuriuose tekstuose ryškus mirties motyvas ir paliečiama senatvės tema. Pastaroji S. Stacevičiaus kūryboje persmelkta sidabro ir tylos, į ją žvelgiant pro santykų prizmę, ji siejasi su atšalimu ir nutolimui: „Gal taip vienas kitą du žmonės apleidžia, / ir glostydamas galvą nepasakysi: / gražus sidabriniai plaukai iš arti, / gražios tik per atstumą sidabro kasyklos.“ Sidabras metaforizuojama brandų amžių, patirtį ir laiką, jis pasitelkiamas kaip itaigi meninės raškos priemonė, atskleidžianti metų tēkmę: „Bučiuoja tave sidabréliai – mažučiai drugiai, / mano prieš draugai ir draugų draugai sidabraakiai / prie laužo ir vyno. Mažiausieji mūsų draugai / didžiulėm akim tavo auroje daug metų regi.“ Senatvė „Stiklinėje“ – mistiška, tyli ir baugi realybė, kelianti daugiau klausimų nei atsakymų: „Mes jau buvom jauni. O kai esam po vieną, / ar būnam vieni? Vis tyliau gyveni. / Mes jau buvom jauni. Prieš akis – rūko slėnis. / Baugus rūko slėnis.“

Apie mirtį kalbama atsargiai kaip ir apie meilę, ji aptariama ramiai ir tyliai, dažnai net vengiant tiesioginio įvardijimo. Daugumoje eilėraščių, kuriuose bent puse lūpų kalbama šia tema, akcentuojamas laikas: poetas ne bando išperti, bet yra užtikrintas, jog mirties ilgai laukti nereikės. Kai kurie tekstai apgaubti mistiška ir pranašiska aura: „i naktį, kur tavo vėlė gal nebus nebyli, / greitai išsiustas būsiu. Ir tapsiu labai seniai baigtas – / kaip laiškas kryžiuociams, rašytas Merkinės pily.“ Greitai bégantį laiką išprasmina dažnas drugio simbolis, kuris pasitelkiamas net mirčiai aprašyti: „Kils jau / juodai nutapytas drugelis, / bet... Gal tik ne taip į save pažiūrėjau.“

I „Stiklinę“ iplita ir tokius eilėraščių, kuriuose kalbama apie pakilimais ir nuosmukiais išmargintą kūrybos procesą, užsimenama apie kritiką: „Girdžiu „Bernardinu“ svetainėj: klaudingai rašai! / Kol grožio miegu – lyg po fiestos – kompiuteris miega, / Gal „Alko“ svetainėj tau šypsos pasaulio svečiai.“ Rašymas viename eilėraštyje pateikiamas kaip prakeikmas, instinktas, nuo kurio poetas niekada nepabėgs: „Ten gal devintos dešimtios gražiausi vaikai / supranta, kaip gera yra nerašyt. Pasakélė / sapne pati rašosi. Aišku, ką veikt / jeigu užmigai per vėlai ar naktį prisiklelē.“

Stiklinės kodu, kaip ir tyla, palytėta didžioji dalis rinkinio eilėraščių. Kaip pastebėjo knygos redaktorius Valentinas Sventickas, „žodži „stiklinė“ rupių žodžių kalbėtojas taria ten, kur poezija buvo linkusi iškilmingiau sakyti „taurė“. Poetinė tikrovė filtruojama pro skaidrias stiklinės briaunas, „ir gyvas vanduo laužia šviesą stiklinę“. Tai proto, minties, gyvenimo simbolis, paprastas, bet sykiu ir iškilmingas: „Ar prisipildys briaunota stiklinė / minčių, kad mes realiai neegzistuojame, / anot budistų ir gal pasak užmiršto / jotvingių arba galindų tikėjimo?“

S. Stacevičiaus eilėraščiai „Stiklinėje“ – gyvo vandens gurkšnis, kurį nurięs skaitytojas į kūrybą pažvelgia pro stiklinės briaunas, ko turbūt ir siekė poetas, už jų įkalinęs savo išpažintį, nuoskaudas, viltis, prisiminimus ir netekąs. S. Stacevičius iš anksto pagalvoja ir apie tuos, kuriems jo knyga nepatiks, nesukels emocijų: „Jei neramins ir nestebins, / gali paukoti – per ugni! – „Stiklinę“ dievams. / Jie laimina stiprią. Ar bent užsirūko tais lapais.“ Perskaicius knygą gali atrodyti, kad poetu vidinis pasaulis apnuoginamas ir prie jo prisiliesti gali kiekvienas, tačiau ne – ji apsaugo stiklas. Stiklas, kurio briaunas iškraipo vaizdą, o poetinė S. Stacevičiaus tikrovė tapoma taip, kaip veda kiekvieno skaitytojo suvokimas ir interpretacija. „Stiklinė“ – tai valandėlė tylos ir apmastymu apie šešelius, atispindinčius už šio briaunoto stiklo. Turbūt poezijoje to ir reikia – pateikti ne daiktus, o jų atspindžius, kuriuos kiekvienas regės, supras ir suvoks skirtingai.

Stasys Stacevičius, *Stiklinė*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012.

10 Vilniaus langas

Jolanta SEREIKAITĖ

Vilniaus sujudimas, Kauno ramybė...

Vilniuje žmonės plūdo į neseniai atidarytą Bernardinų (Sereikiškių) sodą, kuriame bandyta atkurti XIX a. dvasią: vietoj stichiškai želiančios žolės, krūmų, nemažos aikšteliės – botaniinių augalų kolekcijos, fontanai, staleliai šachmatams, o ten, kur augo seni rododendrai ir ežėjo neveikiantis fontanas, – jauki sala su žolynais, net vazone augančia agava. Paskutinėmis gražiomis ir saulėtomis rugsėjo dienomis po sodą šmirinėjo pulkai žmonių, suoliukai buvo apsėsti, atrodė, vidurdienį, per pietų pertrauką, virus tik ir traukė sulėkti čia ir žvalgytis po šį atkurtą stebuklą. Visgi buvo ir skeptiškų balsų – nuogąsta, kad medžius iškirs, krūmus išraus ir parką pavers pramonine pasilinksminimą oaze. Tiesa, besimokydama Vilniaus dailės akademijoje, buvau pripratusi prie jo keistos beformės ramybės, senų medžių, paprastų krantinių, to aplaukėjimo, kurį dabar bandyta pakeisti siuolaikiniu žvilgsniu i XIX a. Tik kiek to amžiaus ir kiek šiandieninio išsivaizdavimo, ne sudū žinovas negalėtų pasakyti.

Kitame parke, botanikos sode Kairėnuose, vyko jau ne pirmus metus organizuojama žemės meno paroda, ši sykį jos pavadinimas pasiskolintas iš Ovidijaus „Metamorfozių“. Juk žemės meno objektai, veikiami atmosferos reiškiniai, neabejotinai keičiasi, nyksta, ir šiu metų dalyviai siekė atskleisti tą kitimą, virtimą kažkuo kitu. Kaip per atidarymą kalbėjo kuratorė, šiu metų žemės meno parodos objektai – subtilesni, sunkiau pastebimi. Išties – vienoje medžių alėjoje reikėjo ieškoti kažkur tarp šakų kabaničių raidžių, kitoje – slėpēsi mitinių būtybių, gal raganų galvos, dar kitoje alėjoje tūnojo prie kamieno išspraudęs vienos menininkės pamégtas zuikis – pernai ji sukūrė linksmą šiaudinių zuikių kompaniją. Tie patys dalyviai, bet kiti sprendimai. Tas pats rudeniškas laikas: Botanikos sodo pakraščiuose žydintys spalvotų jurginių ir kardelių laukai, erdvė šiu didžiagalvių žiedų karalija. Meno objektai ir augalai, besivaržantys dėl lankytųjų dėmesio. Vienoje parko pievoje kaip išprasta – tik parodos dieną regimas performansas: dvi moterys kuria savo pašaulį, viena priešais veidrodį, kita – prie nedidelio medinio namelio. Pirmoji ilgai sėdi, žiūri į veidrodį ir po truputį trina moteriškumo ženklos (nusivalo grimą, susiveržia krūtinę ir persirengia vyrišku kostiumu), iškeičia savo lytį į priešingą. Gal ir madinga transseksualumo tema, kuri, leisdama tokią lyties pasirinkimo laisvę, keisdama vieną apvalkalą į kitą, vis dėlto užmiršta esminį dalyką – pasirinkti ne kažko kitą lytį, o save. Iš esmės tai yra asmenybės devalvacija, jos neigimas. Juk išmainę išorinius moteriškuosius ženklus į vyriškuosius mes tik vieną kaukę pakeisime kita. Nežinau, ar tokią mintį turėjo šio performanso autorė, galbūt tiesiog bandyta pažaisti jau standartinėmis ir kiek pabodusiomis moteriškumo ir vyriškumo temomis. Antroji šio veiksmo dalyvė, nors iš pradžių atrodė tarsi dalyvaujanti bendrame veiksme, vis dėlto kūrė paralelinį judėjimą. Jos vaidmuo buvo įdomesnis, nors ir veiksmuoje galėjome išvysti kiek pabodusias feministines

klišės, moterį, tvarkančią namus. Vis dėlto tas apsivalymas turėjo ir terapinę potekstę. Keitimas – tai kažko atsisakymas: nereikalingą daiktą, emociją, praeities. Namas padegamas – net keista, kad gamtos kampelyje leista tai daryti. Bet greičiausiai viskas buvo suderinta, augmenijos erdvė nepažeista, o ir namas degė tiek, kiek reikia. Visgi performansas – mažas spektaklis, kurio bet kada neišvysime. Jis nori nenori skatina suprasti, kas čia vyksta. Dėmesį traukė ir ant tvoros iškabinti maži apvalūs veidrodžiai, tarsi sakantys – *aš esu gamta ir stebiave*. Daugybė gamtos – Dievo akių, bent tą sykį atspindinčių mus pačius, mūsų saulėtą rudenišką džiugesę...

Vilniaus paveikslų galerijoje atidaryta Jean-Antoine'o Watteau ir jo amžininkų graverių, raižiusių pagal jo kūrinius, paroda. Pristatytais vadinamasis Žiuljeno (Julienno) albumas, kurį sudarė keturi tomai. Elegantiškų, paslaptinę ofortų ir vario graviūrų kolekcija, įamžinant garsaus rokoko menininko kūrybą sidabriniu nespalvotos grafikos švytėjimui. Namuose turiu J. A. Watteau kūrybos albumą – keistas sutapimas, jis išleistas Luvre. Mégau jį vartysi – čia visai kokybiškos reprodukcijos, atskleidžiančios jautrių, perlinių J. A. Watteu koloritą, šiek tiek rusvai ruda, kaip per paskaitą saké menotyrininkas Helmutas Šabasevičius, tarsi atspindinti nenusakomą tarpine būseną. Paveiksluose tvyro lengvas liūdesys ir efemeriskas džiaugsmo potyris – išties toji emocija tarp džiaugsmo ir liūdesio, o ir visi šio menininko peizažai apgaubti keisto, nenusakomo metų laiko potyrio – niekaip negali išspėti, kas tai yra, koks paros, metų tarpsnis: rudo ar pavasaris. Menininkas niekuomet netapė gamtoje, tik daug piešė iš natūros. Parodoje eksponuojami ir keli jo eskizai, atliki vadinančia trijų kreidelių technika. Matome ir vienintelį tapybos darbą – roménų deivę Diana, sėdinčią prie vandens, pasidėjusią ant kranto lanką. Juk tai deivė, kurios nuogumas ne vienam jaunuoliui kainavo gyvybę, ir nors mes J. A. Watteau išsivaizduojame kaip galantiškų scenų meistrą, atviresnio nuogumo jo kūryboje mažai – jis labiau mėgo vaizduoti *commedia dell'arte* veikėjus, teatro pasaulli. Emocijos jo paveiksluose visuomet prigesintos, gal dėl to, kad jis sirgo tuberkulioze ir aiškiai jautė gyvenimo trapumą. Priesingai nei jo nutapytos meilėlingai viena į kitą žvelgiančios poros, buvo uždaras, nepakantus žmonėms ir jų trūkumams. Tačiau jo paveikslų moterys – regis, tobulos, galantiškos, žavios, teatrališkos. Dailininkas jas mėgo vaizduoti iš nugaros, tarsi žiūrinčias į paveikslą, nusigrėžusias. Tiesa, tas šiek tiek rubensiškas, venecijietiškas, subtillus spalvinis koloritas išgautas kiek kitaip, nei išsivaizduotume – menininkas gerai neišplaudojo teptukų. Tad jo kūriniai – restauratoriams kančia, kaip ir mūsų menininkų modernistų, tapiusių storais sluoksniais. Jų laukia dar sudėtingesnis likimas – manoma, tokas technikos nepaisymas gali lemti darbų išnykimą. Beje, J. A. Watteau mokėsi iš flamandų, kurie tapė labai preciziškai, tvarkinėti lesiruodavo sluoksnį po sluoksnio.

Rudenį Vilniuje parodų ir išvykių tikrai daug, subtili J. A. Watteau amžininkų grafika galbūt tūlam lietuviui sunkiau ižvelgiama nei, tarkime, Valdovų rūmuose eksponuojama prabangai Jadvygos skrynutė – išties vertingas eksponatas. Taigi net

muziejuose – sujudimas, ekspozicija keičia ekspoziciją, renginys – renginį.

Vilniuje lankési ir Tibeto dvasinis lyderis Dalai Lama. Užupyje, „Galeros“ galerijoje, tibetiečiai vienuolai iš spalvoto smėlio pylė Avalokitešvaros, atjautos dievybės, mandalą. Pats Tibeto dvasinis lyderis yra šios dievybės iškūnijimas, o ir iš jo kalbų sklinda giedrumas bei ramybė. Net nežinia, kodėl toks žmogus galėtų būti pavojingas šaliai – nei jis skatina revoliucijas, nei prievertą. Tačiau, kaip žinia, dvasinis autoritetas visuomet pats baisiausias, niekas nekelia tokio pasipiktinimo kaip vidinė žmogaus tvirtybė ir ramybė. Tiesa, mūsų Seimas pabijojo atvirai konfrontuoti su Kinija, bet Prezidentė nieko nepaisydamas susitiko su jo šventenybe. Užupyje, prie Vilnelės, mandalos išardymo dieną susibūrė gausybė žmonių. Jie éjo į vidų, stovinėavo, fotografavo ir drumstė gelezinių piltuvų sukurta ramybę. Mandala graži tarsi koks kilmamas, bet tai – ne ornamentas: kiekvienas jos segmentas, detalė yra pramingi, ką nors simbolizuoja. Nemačiau, kaip mandala buvo išardytą ir su pilta, tačiau Užupio skvere liko akmeninė Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato Rimanto Sakalausko mozaikinė mandalos kompozicija.

Palikime Vilnių, išvažiuokime iš sostinės, iš sausakimšo kultūrinio bruzdėjimo. Kaune, Pažaislyje, rugsėjo 14 d. vyko vienuolių dirbinių mugė. Neiprastas renginys, kažkas visai kito nei tautų mugė, nusidriekusi Gedimino prospekte. Tiesa, pastebėjau, kad visos miesto mugės tam-pa kone paslėpta alaus reklama... O štai čia – negausi ir tyli vienuolių mugė viename iš šonių. Pažaislio vienuolyno kiemelių. Dalyvių nedaug – nemažai tikinčiųjų tuo metu išvažiavo į Šiluovo vykusius atlaidus. Tačiau prie stalelių stovinčios vienuolės veikiai siūlė ne daiktus, o šypsenas, susikaupimą, gal malda, įmegztą į ser-vetėles, įkeptą į duoną... Visai kitoks – ramesnis, tykesnis, nuolankesnis, ne tokis pastebimas kaip viešos šventės Dievui pašvestą gyvenimą pasirinkusiųjų pasaulis.

To paties šeštadienio popietę vaikščiojau po Laisvės alėją. M. Žilinsko paveikslų galerijoje vyko Kauno bienalės „Unitekstas“ renginiai. Siuolaikinis menas susimaišęs su ekspozicijos paveikslais. Vienoje iš salių stebiu keistą videoprojekciją: trijuose ekranuose graži kaip porceliano lélé rytių sėdi prie maistu apkrauto stalo. Vaizdai keičiasi – vis kiti patiekalai: žuvys, mėsa, vaisiai... Sustingusi kaip mumija moteris, tik pučiamas vėjas, slenkantys šesėliai... Hedonistinis mais-to altorius paveikslas. Šioje parodoje, pastebėjau, pasistengta ekspluoati realybę, parodyti ką nors tikroviško ir suprantamo, gal net priimtino paprastiems žiūrovams. Kad ir, tarkime, silikoniniu švelnumu stebinantys Patricios Piccinini vaikai, bendraujantys su keistomis kosminėmis ar pasakiškomis būtybėmis. Nuostabą keiliantis sentimentalus skulptūrinis surrealizmas, bet daugiau – kaip ir nieko.

Vartau Kauno bienalės lankstinuką. Reikėtų aplankytį dar ne vieną vietą – ekspozicija išsi-mėčiusi po įvairias galerijas ir muziejus. Iš kitos pusės – kartais per daug renginių, labirintinės jų painiaivatos, o kai pagaliau išeini į miestą, ekspozicijų gausos ir bandai atmintyje susidėlioti išpūdžius, svarstai: kiek jų lieka? Pasirodo, ne tiek jau daug – gal senos vienuolyno liepos kamienas, atidarytas Pažaislio rūsys, gongas Tibeto skverelyje, J. A. Watteau „sidabrinės pusse-re“, ekrane žingsniuojantis Sizifas iš Kauno bienalės, veidrodžiai parke, tie patys daug metų vešantys rododendrai. O jei galvosime, kas atminyje išliks dar po kiek laiko, ko niekuomet neat-siminsiu, kas tiesiog pasikeis, transformuosis, išnyks ar vėl atgims? Galbūt vienas menkas šių dienų fragmentas, kažkas, ko dabar neatsimenu, neįsidėmėjau, praleidau pro akis...

Romualdas RAKAUSKAS

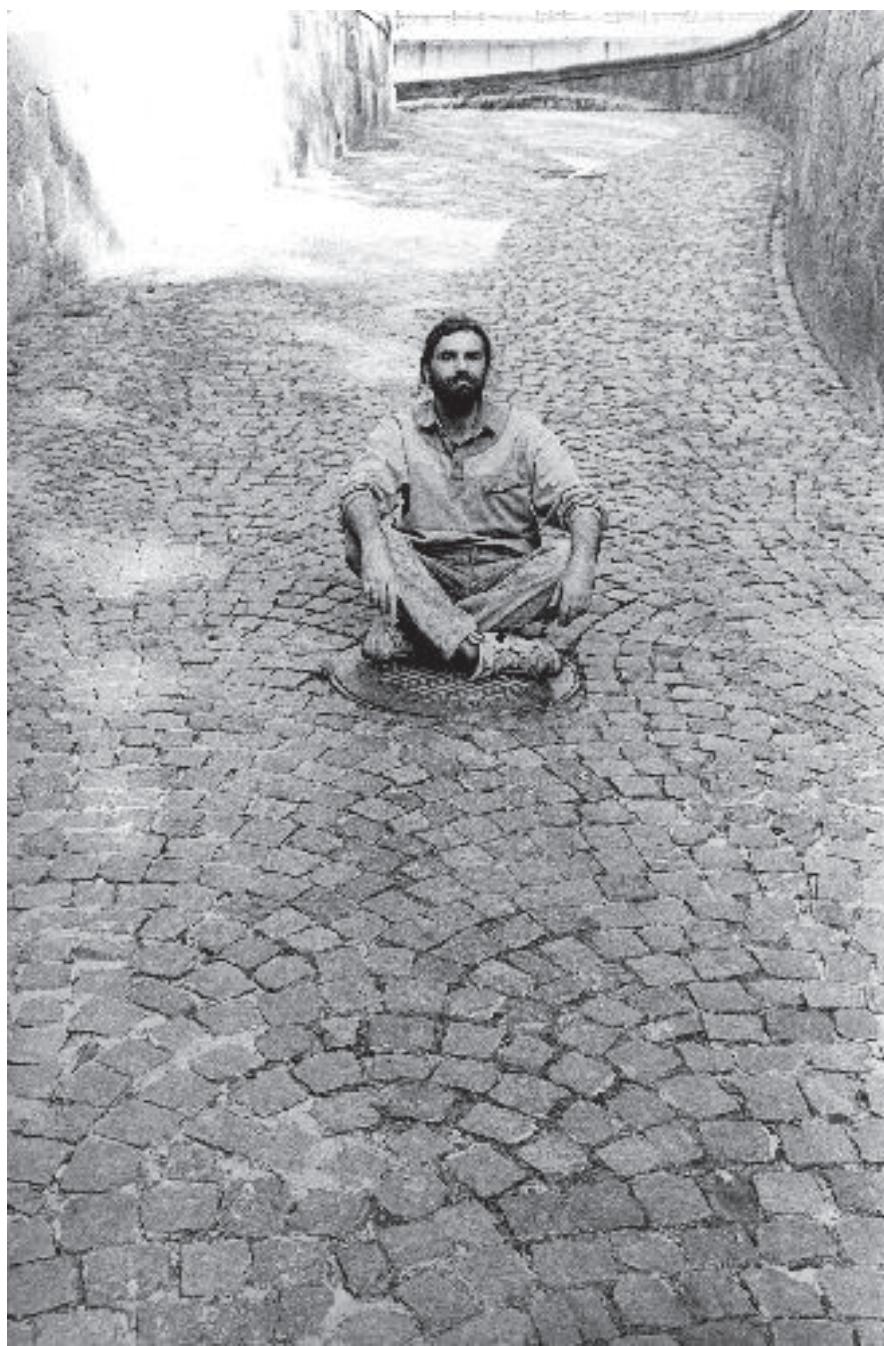
Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

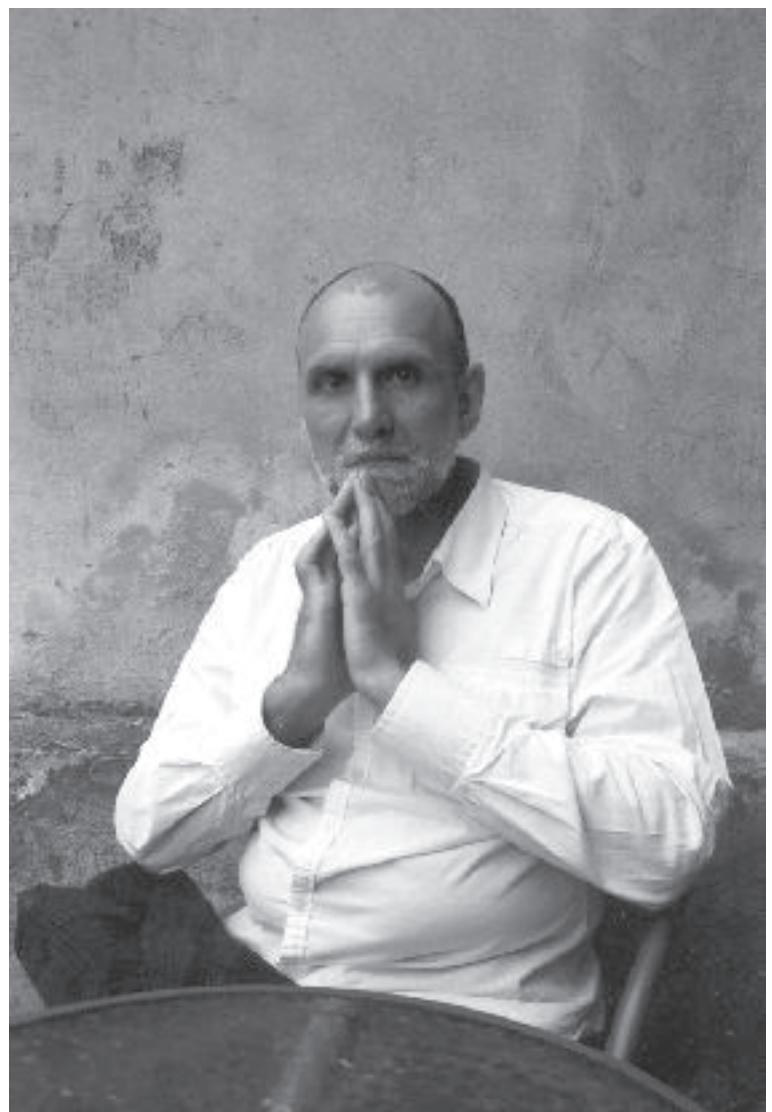
Rašytojas Aidas Marčėnas

...Nesivyt i nelenkti, nes, jei bēgi savo keliu, priekyje nieko nera. Ten dar tuščia. Ten visada tuščia.

Si poetui sprinteriu Aivarui Veikniui skirta poeziros mikrochirurgo Aido diagnozė tinkta visiems kūrējams. TEN visada visiems tuščia.

Kaunas. 1993 m.

Vilnius. 2013 m.

Kaunas. 1993 m.

12 Tapatumo teritorijos

Marius VYŠNIAUSKAS

Sausio sukilimas: dalyviai ir liudininkai

XVIII a. pab.-XIX a. Abiejų Tautų Respublikoje vykę neramumai ir skaudūs jų nuslopinimai buvo itin reikšmingi tiek mūsų, tiek lenkų tautos istorijai ir valstybiniam gumiui. Šiemet švenčiame 150-ąias 1863 m. sukilimo, dar vadinamo Sausio sukilimu, metines. Lietuviškoje istoriografijoje apie to meto įvykius prirašyta daug, tačiau mažai kur minima pirmoji Kaune įvykdyta egzekucija ir sukilimo liudininkų prisiminimai, kurių gausu lenkiškoje tarpukario periodikoje. O sukaktis įpareigoja papildyti istorijos mozaiką bent viena kita nauja detaile.

Tyrinėjant Lietuvos istorijos vingius nedera apsiriboti vien mūsų šalies teritorija. Bet koks praeities įvykis yra labiau ar menkiau susijęs ir su kitomis Europos šalimis. Ne išimtis ir 1863 m. sukilimas. Vienas pavyzdys – Kauno apskrities archyve saugomi dokumentai apie sukilėlių ryšius su Prancūzijos lenkų emigrantais, ten pirkus ginklus. Kitas pavyzdys taip pat iškalbingas: daugelis literatūros tyrinėtojų mano, kad vieno žymiausio XIX a. prancūzų rašytojo Guy de Maupassant'o (1850-1893) kuryboje esama Sausio sukilimo detalių. Romanė „Pjeras ir Žanas“ (1888) pagrindinio herojaus draugas – „dédé Marovsko“, apie kurį sakoma: „Tas senas lenkas – politinis emigrantas, baisingų įvykių savo tévynėje dalyvis.“ Panašių pavyzdžių galima aptikti ir kitų autorių darbuose.

Nežinia, kas slepiasi už „dédé Marovsko“ personažo tapatybės, t. y. autorius turi omenyje lietuvių ar lenką, nes lenkais ilgą laiką buvo vadintami abiejų valstybių gyventojai. Kad G. de Maupassant'as turėjo ryšių su Abiejų Tautų Respublikos veikėjais, abejonių nekyla. Biografinė skelbiama, kad rašytojas bendravo su grafo Felikso Nikola Potockio (1845-1921), Austrijos-Vengrijos ambasados atašė, šeima Paryžiuje. Grafo tévas išvyko iš tévynės 1830 m. ir nuo to laiko garsėjo prabangiais namais Friedlando aveniu, tad apie Lietuvoje-Lenkijoje vykstančius neramumus rašytojas galėjo girdėti iš Potockių salone besirenkančios publikos, nes tuo laikotarpiu (kaip ir po 1831 m.) i Prancūziją traukė nemažai sukilimo baigtinių nusivylusių žmonių.

Daugelis lietuvių istorikų, tyrinėdami 1863 m. sukilimą, apsiriboa išmintinai vien gerai žinomais faktais. Skaitant mokslinius darbus kyla klausimas, kodėl tyrimo objektais pasirenkami tie patys herояi, įvykiai, problemos? Geriausias to įrodymas – XIX a. vid. Sankt Peterburge veikusio liutanistinio būrelio, kuriam priklauso ir istorikas Simonas Daukantas (1793-1864), veikla aiškinama gana siaurai: lietuviybės puoselėjimu tarpsukilimiui laikotarpiui daugiausia rūpinosi tik iš Žemaitijos kilę dvasinės kolegijos tarnautojai, kuriems lietuvių kalba asocijavosi su namų nostalgija. Tačiau būtina atkreipti dėmesį ir į senosios aristokratijos indėli. Pavyzdžiu, Pranciškus Malevskis (1800-1870), Lietuvos Metrikos Senate direktorius, S. Daukanto darbdavys, matydamas šio pastangas, nukreiptas į tautiškumo puo-

Stanisław Witkiewicz. „Sužeistas sukilėlis“. 1881 m. Varšuvos nacionalinis muziejus.

selėjimą, galbūt sąmoningai suteikė jam galimybę prisiliesti prie Rusijos archyvuose sukauptą dokumentų ir netiesiogiai demonstravo palankumą jaujai inteligentijai.

Grįžtant prie 1863-ųjų sukilimo ištakų pažymėtina, kad subrėsti ekscesui buvo palanki ir politinė Rusijos imperijos situacija. Pralaimėjus Krymo karą bei mirus imperatoriui Nikolajui I (1796-1855), valstybėje ėmė pūsti nauji vėjai. Nikolajus I po 1825 m. dekabristų sukilimo ivedė itin griežtą tvarką – stiprino cenzūrą, biurokratiją bei autokratiją. Visgi po 1831 m. sukilimo didžioji dalis Lietuvos-Lenkijos administracinių ir kultūrinių institucijų liko vietinių gyventojų rankose, ir tai sudarė palankias sąlygas brėsti naujam maištui. Imperatoriaus mirtis sukelė autokratinės-feodalinės valdžios sistemos križę ir sužadino apsišvietusios visuomenės dalies vilčią, kad reakcijos šalyje susilpnės. 1856 m. amžininiai tai apibūdino kaip „atsilimo“ laikotarpi. Neatsitiktinai garsus liberalios biurokratijos šalininkas kunigaikštis Dmitrijus Obolenskis (1822-1881), tarnavęs Jūrų ministerijoje, dienoraštyje rašė: „Jie (1856 m.) nors ir ryškiai skiriasi nuo ankstesnių metų, kaip prieš prasidedant pavasariniu būna dienų, nors dar ir šaltų, bet jau su pavasariniu dvelksmu, išpejančiu apie prasidedantį atsilimą. Tais metais Rusija alsavo laisvai...“ Naujasis valdovas – Aleksandras II (1818-1881) garsėjo humaniškumu. Ši būdo bruožą puikiai apibudino poetė F. Tutčevė duk-

tė, garsi memuaristė Ana Tutčeva-Aksakova (1829-1889) teigdama, jog „progreso nuojauta buvo imperatoriaus širdyje.“ Jam sėdus į sostą, įvyko didžiausiai administraciniai, ūkiniai ir politiniai lūžiai, aneksuotas tautas paskatinę iš naujo kelti laisvés vėliavas. Imperijoje susilpnėjo cenzūra, panaikinti universitetuose įvesti draudimai, nustatytas laisvas pasauly išdavimas (1856-1859 m. išvykstančių iš šalies skaicius išsaugo net keturis kartus), sumazinta armija ir kt. Šios permanentos leido lengviau atsikvėpti ir laisviau kalbėti. Ir kalbėta visur – ministerijose, gatvėse, už eigose, salonoose. Po mirtingo saattingo, kuriaime skendėjo šalis, išaušo laikas, kai žodis pavirto realia visuomenine jėga. Viešumas tapo svarbiausiu stimulu ruošiantis ateities reformoms. 1856 m. rugpjūtį Aleksandro II karūnacijos proga paskelbta amnestija poliniams kaliniams, t. y. likusiems gyviems dekabristams, petraševskininkams¹ bei 1831 m. sukilimo dalyviams. Taip iš administracinių bei policijos priežiūros išlaisvinta 9 tūkstančiai žmonių. Žinoma, nereikia pamiršti, jog 1861 m. panaikinta baudžiava, kurios baigtis baugino dvarininkus (valstybės veikėjas N. Miliutinas manė, kad tėsiama baudžiava per penkiolika ateinančių metų išprovokuotų valstiecių maištus) bei ardė autokratinių valdžios pamatus. Tad nenuostabu, jog staigū metamorfozių paveiktoje aplinkoje kilo dar vienas maištas. Pavergtos tautos balsai girdisi ir lietuviškos „Giesmės“ pradžioje, kuri 1861 m. patriotinių

Tapatumo teritorijos 13

**Ignaco Drevnovskio būrys
Sausio sukilimo metu. 1863 m.**

Keltas Koreva – pirmoji sukilimo auka Lietuvoje. Lietuvos valstybinis istorijos archyvas.

manifestacijų metu giedota Kaune:

*Diese kurs musu Karaliste szwenta
Per ilgus amžius apsekoj turej
Kur Ja užlajkiet twirta sawo ranka
Sunkieme wargie gialbetie norej.
Priesz ta Altioriu szaukiem per malone
Tewiszka musu sugražink mums Pone.*

Pirmai sukilimo auka

Kleto Julias Korevos (1837-1863) pavarde lietuviams žinoma mažiau nei A. Mackevičiaus, Z. Sierakausko ar K. Kalinausko. Šis asmuo, sukilimo metais pasivadinęs Skirmuntu, i istoriją įėjo kaip pirmai sukilimo auka – jis žuvo dar iki atvykstant Michailui Muravjovui-Korikui (1796-1866).

K. Koreva gimė 1837 m. balandžio 25 d. (pagal

senąjį kalendorių) iki šių dienų stovinčiamame Panevėžiuko dvare (Babtų rajone, netoli Kauno). Jis buvo vyriausias Onufro (1804-1862) ir Konstancijos (mergautinė pavardė Ciskevičiutė; 1812-1904) sūnus. Kaip skelbia šaltiniai, vaikystę praleido gimtajame dvare ant gražaus Nevėžio kranto gausioje šeimoje (Korevos augino 16 vaikų), kurioje buvo skiepijamos nacionalinės, patriotinės vertybės. Tai, matyt, vėliau ir lėmė herojišką jaunuolio nusiteikimą.

1849-1851 m. K. Koreva lankė Kauno mokyklą, o baigęs ją išvyko į Sankt Peterburgą, kur išstojo į kadetų korpusą. Iš studijų tuometinėje Rusijos sostinėje laiką išliko keletas laikų namiškiams. Šiuose pageliusiuose puslapiuose atskleidžia nuoširdi meilė nams ir tėvynei. Laiškuose K. Koreva aprašė savo išpūdžius tolimate krašte, gyvenimą korpuse, mokslo pasiekimus, išairias šventes mokykloje ar su bičiuliais. Skubis tarsi nebuvo kuo, tačiau mintimis vis grįždavo pas artimuosis išgimtajā Lietuvą. Pavyzdžiui, nekantriai laukdavo žinių apie seseris (Antonija Koreva-Gostautienė (1835-1914) ir Bogumila (Boguslava) Koreva-Čwirko-Godycki (1850-?) vėliau īkalintos dėl dalyvavimo sukilime), džiaugėsi, kad brolis Povilas (1840-1906; dėl tos pačios priežasties ištremtas į Sibirą) išstojo į Polocko korpusą ir t.t.

Užbaigęs studijas išstojo į miškininkystės institutą, kuriamo tuo metu daugiausia studijavo kariškiai, ir baigę ji su pagyrimu. Kurį laiką dirbo giriinku Rusijos gilioje, tačiau, išgirdęs apie Lietuvos vykstančius neramumus, išsišūpino vietą Trakų apskrityje, Vilniaus gubernijoje. Dalyvavo gariojoje Kauno manifestacijoje. Lietuvos provincijų valdymo skyriaus pirmiškasis Jokūbas Geištoras (1827-1897) atsiminimuose mini, kad, Kauno parapinėje bažnyčioje per Mišias už penkis žuvusiuosius renkant labdarinės lėšas, vienas iš dalyvavusių, Mikalojus Akelaitis (1829-1887; vėliau Augustavo vaivadijos komisijos padėjėjas), padėjo ant lėkštėlės savo žiedą ir laikrodį. J. Geištoras rašo: „Žiedą, kaip jo motinos suvenyra, išpirkom ir įteikém nuo mūsų kaip dvigubą prisiminimą, kurį šis tuoju pat priemė. Laikrodį paragino paleisti loterijon, tačiau Onufras Koreva iš Panevėžiuko nupirko visus bilietus, kad tik išvairiuojam sūnui šį gražuoli (...) laikrodį padovanotų. Šis sūnus buvo pirmoji sukilimo auka Lietuvoje.“

Prasidėjus sukilimui žinios apie išvykius Varšuvos netruko pasiekti Lietuvos. Vienas pirmųjų į kovą stojo K. Koreva. Paskirtas Trakų apskrityties kariniu viršininku, vasario mėnesį jis subūrė pirmąjį sukilėlių pulką Jonavos miškuose. Susidūrimai su carine administracija, carinių finansų rekvizavimas valsčiuose, valdovo portretų naikinimas, carui prijaučiančių dvarininkų dvarų deginimas – Korevos kovos pradžia. Ruošdamasis iškurti paviete antrajį pulką, iškeliaavo į pasirinktą vietą, bet kelyje pateko pasalon ir buvo suimtas. Prisipažinti nesukubėjo, apsimetė Vilniaus miestiečiu Ivanovskiu, tačiau jį išdavė rastas pistoletas, kuriuo taikeši šauti į pareigūnų, tad uždarytas į Kauno kalėjimą. Karo teismas, kaip dezertyrą ir valstybės kassos „plėšką“, nuteisė susaudyti. Nuosprendis išvykdamas 1863 m. kovo 21 d.

Teigama, kad pasižiūrėti pirmosios egzekucijos susirinko didžiulė minia. Visur aidėjo raudos ir dejanės, lydintys pasmerktąjį į mirties vietą. Pasak amžininkų, K. Koreva iki paskutinės akimirkos išliko drąsus ir ramus. Sargybiniams neleido užrišti akių ir, kaip pridera kareiviui, žuvo žvelgdamas mirčią į akis. Mirė dabartinėje E. Ožeškienės gatvėje, Žaliaalknio šlaite, netoli akmeninių laiptų. Si vieta ir vėliau būdavo pasirenkama mirties bausmėms vykdyti. Ten nuo kulkos ar kartuvių žuvo apie 20 sukilėlių, kurių paskutinis – A. Mackevičius.

Gaila, tačiau iki šios dienos K. Korevos atminimas mirties vietoje neįamžintas, juolab kad jis ir po mirties neatradė ramybės. Nužudyto sukilėlio kūnas buvo įmestas į šalimaus iškastą duobę, o kavaleristai šviežiai supiltą kapą sulygino su žeme. Pasak Korevu šeimos legendos, padedama gerų žmonių, motina keliš kartus bandė surasti ir perlaidoti palaikus Panevėžiuke, tačiau veltui – aptiki sūnaus kūno taip ir

nepavyko. Viskas, kas liko gedinciai motinai – *konfederatka*², kurią kažkam iš egzekuciją stebėjusios minios slapčia pavyko paminti ir perduoti šeimai. 1904 m., mirus Konstancijai Korevai, kepurė buvo idėta į jos karstą, išpraminant neblėstančią motinos meilę.

Ne visų maištininkų laukė tokis likimas. Kauno apskritys archyve saugomas ir sukilielio Bernardo Jozefovičiaus 1869 m. kovo 30 d. rašytas laiškas motinai Karolinai Jozefovičienei į Kauną. Už dalyvavimą 1863-ijų sukilime jis buvo ištremtas į Sibirą ir atsidūrė Sivakovos kaime, Užbaikalės apskrityje. Trumpa žinutė kupina nuo šeimos ir tėvynės atplešto žmogaus ilgesio – beveik kiekvienoje eilutėje kalbama apie namiškius: „Pranešu, kad Aukščiausio Dievo dėka esu geros sveikatos, kurios ir jums iš visos širdies linkiu. (...) Kaip ir anksčiau prašau jus rašyti man kuo dažniau, nebūtinai su siuntiniu, nes kiekvienas laiškelis man bus tartum didžiausias džiaugsmas; jūs nepamiršote manęs. (...) Linkiu jums visko geriausio ir sirdingai bučiuojų rankeles, pasakokit, kaip laikosi sesuo Kostiuša bei broliai Kajetonas ir Aleksandras, tikiuosi, visiems pažiūmėmis parašysit, kad siunciū pasveikinimą.“

Ištremtiesiems buvo itin svarbu išlaikyti kuo glaudesnius ryšius su tėvynėje likusiais giminaičiais, nes laiškai eidavo ilgai. Per tą laiką tremtiniai pasikeisdavo, dvasiškai sutvirtėdavo – „darbą su savimi kelionės metu“ mini ir pats B. Jozefovičius. Vieną laišką jis siuntė į Permęs (Uralas), kitą gavo į Tobolske (Vakarų Sibiras), o būsimus praše siusti į Čitą (Užbaikalėje). (Prisiminkime, jog ne taip toli, Nerčinske, kalėjo dekabristai, tarp kurių galima atrasti dar netyrinėtų sasajų su Lietuva.) Toliau B. Jozefovičius vaizduoja kasdienybę: „Dabar esu iškūrės tartum kareivinėse, lauke už aukštus tvoros, neturintis jokio užsiėmimo, visi, kurių čia yra daugiau kaip 400, gauna po 11 kapeikų dienai ir nusiperka maisto parduotuvėje.“

Nežinia, ar B. Jozefovičiui pavyko sugržti namo, nes daugelis tremtyje taip ir sulaukė gyvenimo pabaigos. Šiųk visuotinė amnestija nebuvó paskelbta net ir po dvidešimt penkerių metų, galbūt baiminantis, jog grįžusieji vėl ims kurstyti sukilimą. XIX a. pab. jau kitokiomis sąlygomis į Sibirą atkeliau naujieji revolucioneriai, socialistai, tremties vietose rado gyvenančias deportuotas lietuvių ir lenkų šeimas. Pats Leninas, pietų Sibire praleidęs trejus metus (1897-1900 m.), vėliau prisiminė, kaip šiltai buvo sutiktas buvusio partizano namuose.

Liudininkų pasakojimai

Ne vienas 1863 m. sukilimo amžininkas sulaukė laisvos Lietuvos ir noriai dalijosi prisiminimais su lietuvių ir lenkų žournalistais. Tarpukariu lenkų spaunda ragino skaitytojus siusti prisiminimus, nuotraukas apie Sausio sukilimą, todėl vienokio ar kitokio pobūdžio straipsnių galima aptiki išvairiuose leidiuniuose. Įdomių to meto išvykių detalių atskleidžia Stefanijos Łopattos straipsnis lenkų dienraštyje „Chata Rodzinna“ („Gimtoji pirkia“) bei lietuviškoje spaudoje publikuoti knygrisio Štimelio Reiso, Katkevičiaus, Jono Maksimovo ir Motiejaus Stankevičiaus pasakojimai.

Nukelta i 14 p.

¹ *Petraševskininkai* – rusų literatūrinis-diskusinės būrelis, telkės pažangiai mąstančiuosius (pvz., jam priklausė ir rašytojas Fiodoras Dostojevskis). Jiems vadovavo M. Petraševskis. Išsklaidytas 1849 m.

² *Confederatka* – ketursmailė kepurė, naudota išvairiuose lenkų kariuomenės daliniuose. Toki pavadinimą gavo dėl XVIII a. Baro konfederacijos narių dėvėtų kepurių.

14 Tapatumo teritorijos

Sausio sukilimas: dalyviai ir liudininkai

Besimeldžiantys sukilėliai. Lietuvos valstybinis istorijos archyvas.

Atkelta iš 13 p.

S. Łopatta, užaugusi Užusalių dvare, trys mylios nuo Kauno, tarp Karmėlavos ir Turženė, aprašė ten vykusį sukilėlių bei caro armijos susidūrimą. Svarbu pažymėti, kad būtent prieš šias kautynes, pasitraukės iš Užusalių dvaro, į nelaisvę pateko K. Koreva, tačiau apie jį S. Łopatta neužsimena. Ji mini, kad dar prieš mūšį apylinkėse buvo girdēti apie siautėjančius maištininkus, kurie vieną dieną, atvykę prie dvaro, Rusijos ištatymus paskelbė negaliojančiais. Pagal šaltinius tai turėjo būti kovo 2 (14) d., kai Karsakų dvarininko Edmundo Kučevskio (1835–?) vadovaujamas būrys atvyko į Užusalius. Dvaro savininkas J. Akas, prijautęs sukilėliams, parašė žemės perdavimo valstiečiams aktą, tačiau šiemis juo pasinaudoti neteko, nes netrukus atjojo rusų pėstininkų kuopa ir kazokų dalinys. Maištininkus įspėjo dvaro valdytojas Radvilavičius (vėliau pats teistas), nurodės juos miškan. Ten, netoli dvaro, ir įvyko kautynės, pasibaigusios maištininkų nenaudai. Žuvo penki sukilėliai, kiti buvo suimiti arba paspruko. Pasak S. Łopattos, vienas sužeistas maištininkas persirengė moteriškais drabužiais ir šitaip išsigelbėjo. Suimtas ir vadas E. Kučevskis, kuriam skirta 12 metų katorgos.

Pasibaigus grumtynėms rusų vadas leido kazokams „pasilinksinti“. Štai ką toliau rašo liudininkė: „Néra sunku įsivaizduoti, kas dėjosi, kai barbarai tučtuojau puolė plėšti. Jie netgi émė kabinėtis prie jaunų moterų.“ Tai matydamas vyriausia autorės sesuo priėjo prie pulkininko ir prancūziškai paprašė pagalbos. Sužavėtas merginos drąsos arba norėdamas pasirodysti kilniasirdis šis davė leidimą moterims persikelti į Kauną. „Mano dėdė (dvaro savininkas – aut. past.) buvo įkalintas, o vėliau ištremtas į Sibirą, o dvaras su visu turtu konfiskuotas. Mano brolis taip pat buvo ištremtas, prikaustytas prie vežimo, kuriamet netruks mirė.“ Tačiau ir apsigyvenus Kaune niekas nesikeitė.

Gana trumpai šiuose atsiminimuose blyksteli A. Mackevičiaus mirtis. Žemaičių vadas pakartas netoli S. Łopattos namų ir, kai buvo vedamas, aplinkiniai langai „lūžo“ nuo smalsuolių. „Kazokai

jojo priekyje; vienas jų prijojo prie mūsų lango ir trenkė rimbu į langinę, uždarydamas – visgi per plyši matėme, kaip narsuolis be kepurės éjo visus laimindamas.“ Įdomu, jog A. Mackevičiaus egzekuciją liudininkai pateikė skirtingai. Štai Š. Reisas teigé, kad kunigas prieš mirtį paprašė parūkyti ir ši norą kazokai išpildę. O M. Stankevičius pasakojo taip: „Žmonės kalbėjo, kad tarp jų (suimtuju – aut. past.) yra sukilėlių vadas, genorius Mackevičius. Bet smalsuoliai jo iš sukilėlių būrio išsikirti negalėjo, nes Mackevičius vilkėjo civiliniais drabužiais. Matéme, (...) kaip prie kartuvių privėdė apie 30 metų amžiaus liesą, aukštą vyrą (Š. Reisas mini jį buvus juodais ūsais ir neskusta barzda – aut. past.). Žmonių būryje pasigirdo šūksniai: „Mackevičius! Mackevičius!“ Kaip ir K. Korevai, kazokai A. Mackevičiui akių neužrišo. Jo mirtis sutraukė didžiules minias, nors rusai ir draudė prisiartinti prie vienos, kur stovėjo kartuvės.

Amžininkai sutinka tik dėl vieno – Kaunas 1863 m. buvo griežtais saugoma zona. Jame, anot liudijimų, stovėjo 3-9 kalėjimai. Reisas pasakojo: „Pirmasis buvo Ukmergės gatvės plente, netoli Žemaičių gatvės. (...) Antras (...) Kanto gatvėje, prie Nemuno, kur dabar yra ugniagesių rūmai. (...) Trečias, (...) dabartinis, Mickevičiaus gatvėj. Kai prasidėjo sukilimas, tai Kauno senamiestyje paprastai namai irgi buvo parversti kalėjimais. Vienas (...) buvo skirtas Seimo gatvėje, dabartiniuose Mergaičių gimnazijos rūmuose, (...) antrasis – Daukšos ir Vilniaus gatvių sankryžoje, kur anksčiau buvo Faino pocieriaus krautuvė.“ Dera paminėti, jog pastarajame po sukilimo įsikūrė garsus milijonierius Vasilijus Zacharovas, nes vietiniai vengé į jį keltis dėl niūrios praeities. Dar vienas kalėjimas – Laisvės al. Nr. 36 (dabar Nr. 54) kieme, įvardytas seniausiu alėjos statiniu, kuriame sukilimo metu veikė vieno rusų pulko štabas ir buvo teisiami maištininkai (nugriautas 1939 m.). Reisas ir Katkevičius pasakojo, jog apie egzekucijas pranešdavo būgnų gausmas, o žuvų turguje gaissrinės vežimus atvežtus maištininkus ant „juodai dažytos skrynių, kurių tuomet visi vadino ešafotu“, plakdavo rykštėmis.

Visgi sukilėlių nuotaikos išliko pakiliai. Kalbėta, kad senamiestyje esančiame kalėjime suimtieji pro langus mėtydavo vaikams monetas, prašydami nupirkti tabako.

Būta ir linksmesnių istorijų. S. Łopatta pasakoja apie dvejų kunigų, Stakino ir Zafkevičiaus, pabégimą. Tai įvyko Didijį Ketvirtadienį, iškart po Mišių, kai kunigai, persirengę žvejais, stebint liudininkams, sėdo valtin ir išplaukė žemyn Nemunu. „Po dvejų mėnesių policija gavo laišką iš kunigo Stakino su „padėka“, kad ši leidusi jam išvykti į Ameriką.“ Tuose pačiuose atsiminimuose randame ir pabégimo priežastį. „Kunigą Stakiną valdžios institucijoms apskundė davarika, kuri per išpažintį prisipažino norinti priimti stačiatikybę ir ištekėti už rusų. Natūralu, kad kunigas Stakinas, kaip katalikiškų sielų ganytojas, nepritarė šiam ketinimui, todėl ir „nusipełnė“ bausmės...“

1863 m. sukilimas paliko kruviną pėdsaką mūsų šalies istorijoje – pasiglemžė šimtus gyvybių, skaudžiai sužalojo tautos dvasią, bet vilties atkurti SAVO valstybę taip ir neužgesino. Tai patvirtina ir Kaune skambėjusi „Giesmė“ skelbė: „Sugražink mumis senowes twirtibe / Duok gausus wajusius maaloninges Tewe...“

Namas Kaune, kuriame 1863 m. sukilimo metu laikyti sukilėliai. Autoriaus nuotrauka.

Gediminas JANKAUSKAS

Tarpukario Kauno kino teatrai

Kino teatras „Oaza“, tarpukariu turėjės gana prastą reputaciją.

Moderniame gyvenime kinematografas turi daug reikšmės, – daugiau, negu vienas kitas mano. Daugeliu atvejų geras kinematografas konkuruoja su dramos teatru. Be to, jis plačiajai publikaip yra prieinamas negu teatras. Ir jėjimas yra pigesnis, ir laiko mažiau reikia, ir su rūbais mažiau rūpesčių. Nenuostabu, kad kinematografuose dažnai galima sutikti teatro artistų, ministerių, menininkų ir šiaip jau gyvenimo pirmose eilėse besiskinančių asmenų.

Vieni eina į kinematografus žiūrėti visokių sensacijų, įvairių psychologinių ir techninių triukų; kiti mėgsta gražius vaizdus, gražias artistes ir artistus ir patį gražų filmos pastatymą; vėl visa eilė ateina erotikos stimulų patenkinti, pasigérēti naujausiomis madomis, gražiai pasiūtais rūbais. Žodžiu, daugeliu atveju kinematografas yra ir teatras, ir visokeriopio auklėjimosi mokykla. Tiesa, yra nemaža filmų, kurios spekuliuoja nesveikos erotikos jautuliais ir todėl negali būti pavadintos teigiamomis ir visuomeniniu atžvilgiu girtinomis. Bet ne apie tai noriu kalbėti.

Šį kartą noriu tarti keletą žodžių dėl mūsų kinų irengimo ir jų techniškos pusės.

Kinas yra viešo pobūdžio troba, skirta platesnei publikai. Kaip tokai jis turi atatiki tam tikrus reikalavimus, kurių pirmiausiai yra saugumas ir higiena. Reikia, kad į kiną atėjės ne tik filma pasigérėtų, bet kad ir daugiau ar mažiau pailsėtų. Deja, to negalima laukti mūsų senesniuose kinuose, kur nėra geros ventiliacijos, nėra kiekvienai vienai vietai reikalingiausių įtaisymų, kurie kiekviename kultūringame mieste yra būtini, maža šviesos pertraukų metu, troškus oras, apdulkėjusios, apšepusios sienos ir nepatogūs jėjimai.

Kinematografas yra svarbi įstaiga. Reikia, kad ir jo įrengimas nebūtų primityvus, bet kad sekutų gyvenimo pažangą. Todėl senieji Kauno primity-

viškai įrengti kinai turės arba persitvarstyti, arba išnykti. Šalia naujujų jie mūsų laikinajai sostinei daro gėdą.

Taip prieš aštuonis dešimtmecius Kaune leidžiamame žurnale „Kino naujienos“ aktualiaiame straipsnyje „Apie Kauno kinematografus“ rašė J. Vikingo slapyvardį pasirinkęs jo redaktorius Vytautas Alseika. Jis prisigalvojo daug slapyvardžių, nes norėjo sudaryti išpūdį, kad turi užtektiniai bendradarbių, nors dėl lešų stokos didesnę „Kino naujienų“ turinio dalį rengė vienas.

Pirmasis „Kino naujienų“ numeris išėjo 1931 m. spalio 23 d., praėjus vos septynioms savaitėms po to, kai, išstojęs į Vytauto Didžiojo universitetą studijuoti teisę, V. Alseika apsigyveno Kaune. Antraštėje leidinys charakterizuojamas kaip „Savaitinis iliustruotas kino mėgėjų organas“. Savo idėją V. Alseika aiškino taip: „Buvau išstikinės, kad Lietuvoje yra tūkstančiai kino gerbėjų, tai negi tūkstančio egzempliorių neišpirks? Iš anksto triumfau, kad išlaidos bus padengtos, o apie pelną negalvojau. (...) reikėjo pinigų ar bent vekselio. Motina apsiėmė vekselius pasirašyti.“¹

Jau pirmajame „Kino naujienų“ numeryje atsirado skyreliai, kurie tapo nuolatiniai. „Šis bei tas“ – žinučių iš kino pasaulio rubrika, kartais pateikianti ir pikantiškesnės informacijos. Trumpų naujienų pluoštelis vadinosi „Žinios iš filmo pasaulio“. Skaitytojų smalsumą tenkino skyrelis „Ar žinote, kad...?“ (jame dažniausiai būdavo „karšta naujiena“ ar pikantiškas faktas iš aktorių gyvenimo) bei skiltis „Kas su kuo...?“ (arba „Amerikos filmo žvaigždžių vedybos ir persiskyrimai“). Repertuaras buvo aptariamas skyrelyje „Kauno kino – teatru apžvalga“. Medžiaga grupuoja pagal pagrindinius kino teatrus: „Forum“, „Metropolitain“, „Kapitol“, „A. T.“, „Triumf“, „Odeon“.

Straipsnyje apie tarpukario Kauno kino teatrus

bus nemažai informacijos ir iš „Kino naujienų“, ir iš kitų anuometinių Lietuvos periodinių leidinių. Citatų kalba netaisyta.

Nukelta i 16 p.

16 Tapatumo teritorijos

Tarpukario Kauno kino teatrai

Atkelta iš 15 p.

Svarbiausi kino teatrai – Laisvės alėjoje

Tarpukario Kaunas paveldėjo kelis kino teatrus, veikusius iki Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo. Šie pirmieji įkurti anksčiau statytuose namuose, vėliau pritaikytuose kino reikmėms. Vėliau kino teatrai projektuoti ir statyti atsižvelgiant į filmų rodymo specifiką, kad atitiktų standartinius technologinius reikalavimus. Kai kuriuos anksčiau veikusius teko uždaryti, kai buvo išleistas įsakas, draudžiantis kino sales rengti antruose pastatų aukštūose.

Pirmaisiais Nepriklausomos Lietuvos metais svarbiausi kino teatrai buvo išsidėstę Laisvės alėjoje, dar keli veikė Laikinosios sostinės priemiestyje, Šančiuose. Vėliau kino teatrai (anuomet jie vadinti kinematografinis) vienas po kito ėmė kurtis Žaliakalnyje (1928 m. „Palladium“, vėliau pervadintas „Banga“, 1932 m. „Hollywood“, 1936 m. „Daina“, 1939 m. gruodžio 31 d. „Aušra“, 1940 m. „Pasaka“), atsirado jų ir Vilijampolėje (nuo 1916 m. „Union“, nuo 1935 m. „Lituanica“). Savo kino teatrai turėjo ir Aukštöji Panemunė – „Aušrą“ (nuo 1928 m., savininkas Leiba Naimarkas).

Moderniausiai įrengtų kino salių gausa Laisvės alėjoje visai netrukėdė jų savininkų verslui, nes dauguma tarpukario Kauno kino teatru turėjo nuolatinę žiūrovų auditoriją, savitą repertuarinę politiką, kurią padėjo vykdyti kino filmų nuomojimo kontoros (jos arba atstovavo stambiausioms užsienio kino kompanijoms, arba tarpininkavo derybose dėl naujausių kino juostų nuomas). Kai kurioms kino filmų nuomojimo kontoroms tiesiogiai priklausė vienos ar keli kino teatrai, tačiau kiekvienos kino salės savininkas savo repertuarą sudarydavo individualiai.

Aišku, būta ir bankrotų, ir konkurencinės komos aukų. Antai vietoj „Olimpo“ įsikūrusio nedidlio kino teatro „Rambynas“ (vėliau, pasikeitus savininkui, pervadintas „A. T.“) bankrota, be kitų priežasčių, salygojo ir tai, kad kai mlynystėje duris atvėrė didelis, modernus kino teatras „Metropolitain“.

Pirmasis tarpukario Kaune įsteigtas kino teatras įsikūrė adresu Laisvės al. 58, buvusiam Vitkind-Rabinovičių name (dabartiname Laisvės al. 82 name, kuriame yra SEB bankas). Nuo 1919 m. balandžio iki 1931 m. čia veikė kino teatras „Palas“.

Pirmasis tarpukario Kaune specialiai kino rodymo reikmėms skirtas kino teatras vadinosi „Odeon“, 1925 m. pabaigoje įrengtas pagal J. Saleneko projektą, o po 1935 m. įvykdytos rekonstrukcijos pavadintas „Glorija“ (dabar šiaime name jau daug dešimtmečių ne tik mažuoju žiūrovus džiugina Kauno valstybinis lėlių teatras). „Odeon“ („Glorija“) jau galima laikyti moderniu tiek dėl jo anuometinės techninės įrangos, tiek dėl repertuaro politikos ir reklamos periodiniuose spaudos leidiniuose bei patogios žiūrovams kino salės.

Apie tokius patogumus ir estetiską aplinką, kokia buvo „Glorijoje“ bei vėliau statytose kino teatruose „Metropolitain“ (1929 m. Laisvės al. 41A, dabar pastato likučiai – už Valstybinio akademinio dramos teatro), „Forum“ (1931 m. Laisvės al. 32, dabar 46A), „Kapitol“ (1931 m., Laisvės al. 22, dabar pastatas su buvusio kino teatro „Kanklės“ iškaba), „Daina“ (1936 m., Ukmergės pl. 42, dabar Savanorių pr. 74), „Aušra“ (1939 m. Aušros g. 14A, dabar 18), „Pasaka“ (1940 m., dabar čia veikia laisvalaikio klubas „Nautilus“), „Romuva“ (1940 m., Laisvės al. 36, dabar 54), kitiems tarpukario Kauno kino teatrams liko tik pasvajoti. Kai kurie jų neturėjo net elementarių patogumų (pvz., „Banga“, Aukštaičių g. 5, dabar 9), o Studentų techninės draugijos kino filmų demonstravimo salė „S.T.D.“ (Gedimino g. 36, dabar 40A), die-ną virstanti paprasčiausia studentų valgykla, neturėjo net bilietų kasos ir vestibiulio.

Prie modernių kino teatrų negalima priskirti ir nuo 1932 m. veikusio „Hollywoodo“ (Ukmergės pl. 103, dabar Savanorių pr. 137) bei 1930–1931 m. Laisvės al. 39 (maždaug dabartinio Laisvės al. 69 pastato vietoje veikusio „Rambyno“, vėliau pervadinto „A. T.“) (bankrutavo).

1922 m. Kaune veikė penki stacionarūs kino teatrai. 1940-aisiais jų skaičius išaugo iki septyniolikos (neįskaitant salių, kuriose filmai demonstruoti neperiodiškai arba lauko salygomis). 1939 m. Kaune buvo šešiolika kino teatrų, bet tada nustoję veikęs „Dailės“ kino teatras, o 1940-aisiais atidaryti du nauji.

Seniausiu kino teatru Kaune laikomas dabartinių Apygardos teismo rūmu pastate 1905 m. įkurtas „Bovi“.

Kino cenzūra Lietuvoje

Patį seniausią kino cenzūros atvejį knygoje „Kinas Lietuvoje“ aprašo Vytautas Mikalauskas. 1907 m. kovą rusų kalba leidžiamas laikraštis „Morskaja volna“ („Jūros bangą“) su skaitytojais pasidalijo dideliu rūpesčiu: „Karo manieže veikia teatras „Iliuzija“. Žemesnio rango kariškiams rodomi gyvosios fotografijos paveikslai. Paaiškėjo, kad laisvalaikiu už specialų atlyginimą (50 kapeikų nuo žmogaus), surinkus bent 6 rublius, šiame teatre galima pamatyti ir nešvaraus pornografinio turinio paveikslų. Jeigu teatro administracijos veikla nebūs kontroluojama, niekas negarantuos, kad panašiais paveikslais nebūs tvirkinami žemesnio rango kariškiai.“

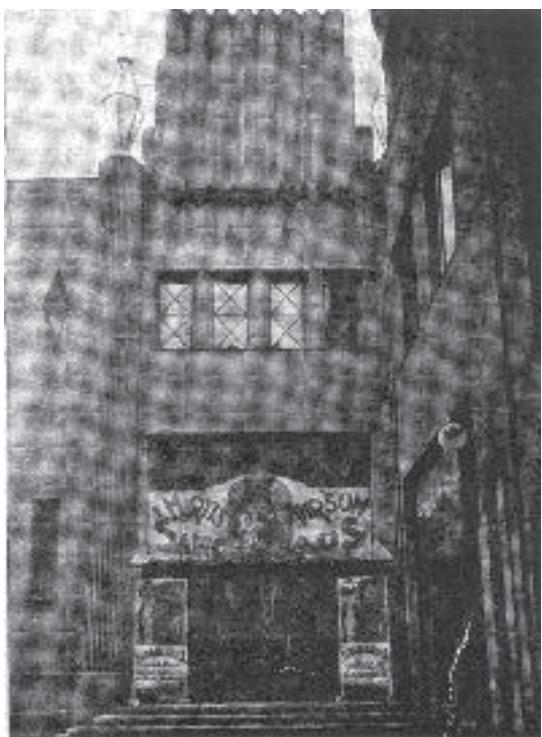
Valdžia gana greitai sureagavo į šį pavojaus signalą. Jau 1908 m. laikraštyje „Vilenska žižn“ („Vilniaus gyvenimas“) žinutėje „Kinematografo cenzūra“ rašoma: „Negailema leisti demonstruoti paveikslų, prieštaraujančių dorovei ir padorumui, išjuokiančių šventus dalykus, žadinančių maištą arba kitus nusikalstamus veiksmus, ir pagaliau, tų paveikslų, kurie pripažinti nepageidaujamais vietas salygomis.“

Formuluotė apie „nepageidaujamus vietus sąlygomis“ filmus buvo labai laisvai interpretuojama. Netrūko ir kurioziškų atvejų. Štai, pavyzdžiui, Panevėžio ispravnikas (apskrities policijos viršininkas) Paškovskis 1913 m. savo mieste uždraudė demonstruoti „Žydės tragediją“, nors šis filmas jau buvo rodytas daugelyje Kauno gubernijos kino teatru. Tais pačiais metais Vilniaus policimeisteris (policijos viršininkas) išleido tokį įsaką: „Kadangi Vilniaus kinematografuose viešai demonstruojami paveikslai iš nusikaltėlių pasaulio (...) yra vaizdinga to pasaulio nariams mokomoji priemonė, skatinanti juos tobulti savus nusikaltimo metodus (...), laikau būtinybę įsakyti uždrausti tokios rūšies filmų demonstravimą ateityje.“³

Pirmą kartą kino teatru nuostatai sudaryti 1911 m. Juos parengė speciali komisija. Nuo šiol filmų likimas priklausė nuo kiekvieno miesto valdininko malonės. Juos galėjo uždrausti gubernatorius, vicegubernatorius, policimeisteris arba ispravnikas.

Kartais vietos valdžiai užkliūdavo ne tik filmai, bet ir seansų metu atliekama muzika. Pavyzdžiui, Vilniaus policimeisteris 1913 m. įsakė tas vietas, kur rodomas pamaldos ar laidotuvų

Tapatumo teritorijos 17

Dabartinio dramos teatro kieme tarpukariu stovėjo kino teatras „Metropolitain“.

procesijos, rodyti visiškoje tyloje. Kaip vykdomas šis įsakymas, privalejo sekti pristavai (policijos viršininkai).

Paskelbus Nepriklausomybę, cenzūros atveju nesumažėjo. Štai 1930 spalio mén. 25 d. Kauno miesto ir apskrities viršininkas V. Sidoravičius paskelbia „Privalomą įsakymą filmų demonstravimo reikalui“, kurį sudaro penki punktai:

1. Viešai demonstruoti galima tik tokias filmus, kurios iš anksto yra mano peržiūrėtos ir joms rodyti gautas mano leidimas.

2. Mano duotasai leidimas filmai demonstruoti policijos atstovui pareikalavus turi būti jam rodomas.

„Metropolitain“ savininkė Ch. Kuprincienė prie paradinio kino teatro įėjimo (apie 1931 m.).

3. Filmos demonstravimas gali įvykti tik tais pavadinimais ir parašais, kaip buvo man pranešta ir leista.

4. Filmų parašai turi būti taisyklinga lietuvių kalba ir išskaitomai išdėstyti. Kitomis kalbomis parašai leidžiama dėti, bet tik po lietuvių kalbos parašu.

5. Draudžiama leisti į kinematografus jaunesnius kaip 17 metų be tévų, globéjų arba rūpintojų asmeninės priežiūros, išskyrus tuos atsitikimus, kuomet filma yra leista vaikams rodyti.

Pirmųjų Nepriklausomybės metų kino repertuaras

1918 m. vasario 16-ąją paskelbus Lietuvos Nepriklausomybę, jaunai Respublikai, nualintai karro ir vokiečių okupacijos, trūko lėšų svarbiausioms valstybinėms problemoms spręsti. Todėl apie nacionalinio kino kūrimą dar ilgai negalėjo būti nė kalbos.

Kurį laiką šalies ekranuose demonstruoti carinėje Rusijoje sukurti filmai. Ypač populiarios buvo melodramos su nebyliojo kino žvaigžde Vera Cholodnaja (lietuviškose reklamose vadinta Šaltaja Vera): „Gyvenimas už gyvenimą“, „Brangiosios meilės pasaka“ („Tylėk, nuliūdime, tylėk“). Žiūrovai mielai lankė ir „Auksinės serijos“ filmus, kuriuose atsispindėjo rusų literatūros ir romansų siuzetai: „Negeisk savo artimo moteris“, „Aš ir mano sąžinė“, „Dėl Dievo, padékite jai“.

Bet greitai rusiškus filmus pakeitė plačiu srautu plūstelėjusi Holivudo produkcija. Pradžioje dominavo kriminalinės tematikos filmai („Niujorko paslaplys“, „Paslaptingoji žmogžudystė“, „Pasileidusios moters kerstas“). Vėliau padaugėjo dramų ir „nepaprastai linksmų komedių“, kuriose, anot S. Kymantaitės-Čiurlionienės, „visi bėga, vejas, grūna, keliai, kraiposi, vaiposi, mušinėja kiti kitam į veidus (būtinai) ir vėl vejas ir mušasi“⁴. Melodramų tematiką taikliai apibūdina kino apžvalgininkas I. Lapienis: „Rodomi įvairių šalių turtuolių išdykavimai: kaip jie iš didelio sotumo siunta, kaip paleistuvauja... Ir ko ten nepamatysi: pusuoges moteris, cilindrutous ištvirkelius, girtavimus, slaptas ir viešas paleistuvystes ir t. t.“⁵ Filmų pavadinimai iškalbingi: „Ydū ir ištvirkimo pasaulis“, „Šių dienų Sodoma ir Gomora“, „Gatvės mergina“, „Nuoga moteris“... Neapsikentė dorovės sergėtojai kaip įmanydamai ēmė priešintis tokiam repertuarui. Įvairių ideologinių krypčių laikraščiuose ir žurnaluose pasklidė susirūpinimo kupini straipsniai. 1923 m. spaudoje pasirodė atsišaukimasis: „Visuomenė, Valdžios ir Tautos astovai, atsigodykite!“⁶ Jame nurodoma, jog ekranus užtvindę filmai jau nimui daro nepataisomą dvasinę žalą. Atsišaukimą pasirašė daugelis žymų visuomenės veikėjų, profesorių. O Adomas Jakštės (Dambrauskas), konstatuodamas, kad filmai žiūrovo psychiką nuodija labiau negu alkoholis ir nikotinas, siūlė sukurti antikinematografininkų („kino nelankytojų“) draugiją, kurios nariai patys į kiną neitų ir kitus ragintų taip elgtis.

Žinoma, tarp menkavertės komercinės kino produkcijos pasitaikydavo ir vertingų kūrinių. Paminėtini į Prancūziją iš bolševikinės Rusijos pabėgusio buvusio kauniečio Vladislavo Starevičiaus originalūs animaciniai filmai „Varlės reikalauja sau karaliaus“ ir „Lakštingalos romanas“ (1924 m. pavasarį rodyti Kauno „Oazoje“), žymaus amerikiečių dokumentinio kino režisieriaus Roberto Flaherty'o „Nanukas iš šiaurės“ (1924 m. viešėjęs Kauno „Palase“), vokiečių režisieriaus Roberto Wiene'o ekspresionistinio kino šedevras „Daktaro Kaligario kabinetas“ (1921 m. rodytas „Palase“), amerikietiškos Charlie'o Chaplino komedijos, nuotykių filmai su Douglasu Fairbanksu.

Geriausias – „Forumas“

Baigiantis trečiajam dešimtmeciu paaiškėjo akivaizdus kino teatrų lyderis. Juo pripažintas Laisvės alėjoje duris atvėrės „Forum“. Praėjus vos metams po jo atidarymo žurnale „Kino naujienos“ (1931 m. spalio 23 d., Nr. 1) rašoma: „Tik pernai metais pastatytas kino teatras greitai įsigijo kauniečių simpatijas. Kodėl? Pabandysime į tai atsakyti. Pirma – išorinė ir vidujinė išvaizda, atitinkanti visiems moderniško kino reikalaivius. Erdvi, gerai ventiliuojama salė, apšviesita ne perdaug ryškia šviesa. Bene geriausias Kaune Licht-ton aparatas. Kino lankytojams vietas parodančios grakščios, vienodai aprėdytos bilietininkės (visos, berods, lietuviatės, ko apie kitas Kauno kino teatrų bilietininkes negalima būtų pasakyti). Visa tai, manome, publikos neatstumia, bet, priešingai, patraukia. Antras dalykas, tai „Forum“ repertuaras. Kino teatrui įsikūrus pradėta rodyti geriausiai Amerikos ir Europos filmai. Tos krypties „Forum“ laikosi ir dabar. Užteks čia paminėti tokius „Forum“ pastatytus šedevrus, kaip „Vakarų fronte nieko naujo“, „Marokko“ ar „Meilės paradas“ (1930-1 m. sezona) ir „Monte Carlo“, „Išgėdintosios sūnūs“ ar „Meilės valso sūkuryje“ – šio sezono pradžioje ējusius. Be to, kino teatras „Forum“ pirmas Lietuvoje parodė geriausią (po Čaplinio) pasaulio artistą Morrisą Chevalier. Kaip matome, „Forum“ repertuaras labai vertingas. Kino direkcijai tenka palinkėti ir toliau eiti tajā pačia kryptimi.“

Šiam pagyrimui antrina ir „Diena“: „Iš pasikalbėjimų su kino teatro direkcija aiškiai matosi, kad šio teatro tikslas ne tiek bizniškas, kiek grynai meninis. Teatras žada visuomenei duoti geriausius pasaulinės kinematografijos šedevrus ir juos rodyti publikai už kiek galint žemesnę kainą. Muzikos srityje kino teatras greitu laiku duos Kaunui didelę naujinę: statoma viena iš geriausiu ton (garsinio kino – G. J.) aparatūra Kliauk-film. Toksai aparatas teatro direkcijai kai nuoja virš 60 tūkstančių litų. Iki šiole teatre laike seansų griežia simfoninis orkestras, susidegus iš 10-ties parinkto sastato.“⁷

Palaimino kunigas Juozas Tumas

Prie „Forum“ populiarinimo, be jokios abejonių, prisidėjo ir didelį autoritetą turėjės kunigas Juozas Tumas-Vaižgantas. Jis net pašventino šių kino teatrų ir ta proga jo erdvioje fojė pasakė vaizdingų palyginimų nestokojusių emocinė galbą, tuo pat paskelbtą „Naujojoje Romuvoje“. Spausdiname ją netrumpindami.

Prieš palaimindamas tą naują trobesį ir darbą, kurs čia bus dirbamas, turiu prisipažinti, kad buvo svyruojama, ar dėti savo antspaudą įmonėi, kuri mūsų krašte dar néra laimėjusi doros apaštalavimo vardo. Ir jei buvo pritarta, tai daugiau pasikliaujant Jūsų, Gerbiamieji Iniciatori, žinomu katalikišku nusistatymu ir Jūsų gerais norais. Vadinas, už būsimą kinematografo „Forum“ veikimą Jūs būsite atsakingi ne tik valstybės cenzurai, bet ir tai vyresnybei, kuri Jumis patikėjo. Neduok Dieve, kad užsiviltume!

Ir čia susirinkusi graži publiką, manau, laukia iš „Forum“ nešlykščių sensacijų: jų gana duoda jau esamieji daugingi kinematografai, bet ko nauja, ko sveika dvasiai, kas auklėja ir stato, ne kas tvirkina ir griauna. Čia susirinko ne jūsų konkurentai, bet iš širdies Jums palankūs; visi velydami, kad „Forumas“ įsigalėtų turtais.

Nukelta i 18 p.

18 Tapatumo teritorijos

Tarpukario Kauno kino teatrai

Atkelta iš 17 p.

Ir lyg sakyte sako: uždirbama ne vien šlykštynėmis prekiavant. Jei duosite tikrojo meno ir grožio, publika tai išvys, mielai „Forumą“ lankys, juo džiaugsis patys, reklamuos kitems ir didins Jūsų pajamas. Ačiū Dievui, negi iš vienų iškrypelių susidaro mūsų visuomenė: kūnu ir dvasia supuvėlių, sensualistų, kokainistų, alkoholikų ir kitaip save narkotizuojančių tėra mažoji dalis, dauguma – žmonės normalūs, kurie nereikia aštrių priemonių susijaudinti. Tai ir paméginkite pirkliauti tikrosiomis vertenybėmis. Aš esu tikras, kad ir materiališkai bus Jums naudingiau, ne tik moraliskai.

*Gerbiamieji! Susimildami nevarginkite mūsų tauatos tuščiomis, jei ir ne šlykštomi sensacijomis! Atsi-
dėjė rinkites filmas mokslo, gamtos, pasakos, garsiu-
jų veikalų temomis, kad būtų turininga, kad pamatę turėtų ko ir namo sugrįžę pasakyti. Patys rinkites,
kaip subrendę, nusimanq žmonės, nelaukdami, kad Jus mokytu tie, kurie mažiau išmano, o pastatyti sekti tvarką.*

*Aš kalbu apie policinę filmų cenzūrą. Mes pyksta-
me už cenzūrą ant valdžios, o patys esame kalti. Argi kalti auklėtojai, kad jie sekā mažvaikius, kurie dar nepavaikščioja tvirtom kojom, kurie sergsti, kad jie sau nosies nesumušť? Jei mes nebe mažvaikiai, jei patys pavaikščiojam, kitų neberusitverdami, tai elki-
mės taip, kad cenzurai nebūtų ko su mumis veikti. Aš manau, kad néra didesnio užgavimo, kaip kad poli-
cininkas atėjės įsako nusišluostyt nosi. Būkime patys valyvi, tai niekas neužgaus.*

Jūs, savo darbo specialistai, gera ir bloga toje šakoje matę, galėtumėte ir turėtumėte kitus mokytis, ne kiti Jus. Reikia pradėti auklėti visuomenę, kad ji pati pagaliau sugebėtų ir kitur „cenzūruoti“ jai tiekiamas pramogas. Buvo gi atsitikimų ir pas mus, kad publika drabstė nekaltą ekraną, kam ant jo rodoma tai, kas nedera. Buvo tai daroma tautiškais motyvais, o turėtų būti daroma ir morališkais motyvais. Bus sveika publikai – kinematografių svirkinimais prie jos neprieis.

*Taip tatai, Gerbiamieji „Forumo“ vedėjai, visuomenės sveikatos ir savo pačių naudos dabodami, pa-
siūmkite savo uždavinii misionieriauti kultūrą, pa-
grįstą krikščioniška dorybe. Jūsų Asmens lyg laido-
ja, kad taip bus, ir drįstų Jūsų pradėtajį darbą lai-
minto. Padék, Dieve!*

Kino teatras „Pasaka“ buvo vienas moderniausių 5-ojo dešimtmecio Kaune.

Paskutinis valdžios žingsnis

Kadangi spaudoje dažnai pasirodydavo straipsniai ar net feljetonai apie prastą kai kurių kino teatrų būklę, valdžia pagaliau įėmėsi šio reikalo ir 1940 m. gegužę parengė „Kino teatrami statyti, irenkti ir veikti taisykles“. Jose smulkiai surašyta, kaip turi atrodyti filmams rodyti skirti trobesiai, jų vidaus įranga, saugos ir priešgaisriniai reikalavimai, reglamentuoti administracinių kino teatro darbuotojų veiksmai, kad lankytojams būtų patogu. Apibréžtos ir žiūrovų mandagaus elgesio taisykles („laukiamuojuose kambariuose ir salėje negalima triukšmauti, švilti, šūkauti, garsiai kalbėti ir vaidytis. Lankytojai turi žiūrėti įvaras, nemėtyti ant grindų maisto liekanų, papirusų nuorūkų, nespjaudytis ir t. t. Lankytojai kino teatre turi nusiuimi kepures ir skrybėles ir neturi grūstis“). Paskirtas miesto ar apskrities gydytojas turi kontroliuoti, kad kinuose nebūtų parazitai. Neliko pamiršti ir cenzūros reikalavimus budriai sergintys prievalzdai. Jiems skirtas šis taisyklių punktas: „Pirmoje ir antroje kino teatro eilėje bei balkone turi būti palikta

po vieną vietą policijos tarnautojams, kuriems pervaсти kino teatrai prizūrēti. Vietas parenka policijos vadams. Kėdės atramoje užrašoma „Policija“⁹.

Šios taisyklių paskelbtos 1940 m. gegužės 25-ąją ir nuo tos dienos įsigaliojo. Tik buvo aktualios vos mėnesi. Nes greitai „prie Nemuno kitas išaušo jau rytas“, ir viskas pasikeitė. Bet tai jau visai kita istorija.

¹ Pipinytė, Ž. Kino žurnalisto keliu. 7 meno dienos, 1996 vasario 9, p. 1, 4.

² Morskaja volna. 1907 m. kovo 31 d.

³ Mikalauskas, V. Kinas Lietuvoje. Margi raštai, 1999, p. 84.

⁴ Čiurlionienė-Kymantaitė, S. Kinematografas ir mūsų kariuomenės švietimas. Mūsų žinynas, 1921. T. 1, p. 141.

⁵ Lapienis I. Kinematografas. Tėvynės sargas, 1926 birželio 13 d.

⁶ Lietuva. 1923, lapkričio 8 d.

⁷ Diena. 1931, sausio 4 d., Nr. 1, p. 8.

⁸ Naujoji Romuva. 1931, sausio 11 d., Nr. 2, p. 56.

⁹ Lietuvos žinios. 1940 m. gegužės 28 d., Nr. 118, p. 6.

Kino teatras „Palas“ – pirmasis tarpukario kino teatras Laisvės alėjoje.

Antanas GUSTAITIS

Poetai ir poezija

Kas yra poetas, yra lygai taip pat sunku atsakyti, kaip ir į klausimą: kas yra tas keistasis sutvėrimas Pegasas? Ar tai koks Vytauto laikų žemaitukas arklis, kuriuo, anot Simano Daukanto, prisipylęs kailinių rankovę barsčiu, galėdavai nujoti iki Juodosios jūros ir sugržti į Pilviškius, ar – propagandos išauginčias sovietinis gaidys, kuriuo gali ir joti, ir skristi?

Seniau poetu buvo laikomas ilgaplaukis jaunuolis, po kalku pasiršeš jį apgavusios mylimosios gedulingo kojinę ir ligu pat savo natūralios mirties pasruošeš pasikart.

Dar neprieklausomoje Lietuvoje poetai buvo visi seksualinio ilgesio kamuojamieji gimnazistai, bet darbar čia, moderniška auklejimo sistema tą ilgesį patenkinus, išnyko ir visa ši jauniausioji poetų karta. Užt atpastaruoju laiku vis daugiau atsiranda 80 metų amžiaus poetų-veteranų, kuriem į gyvenimo galą das diegiantis ilgesys vėl grįžta iš naujo, bet jau nėra jokių priemonių jam pasotinti.

Komunistiniuose kraštuoje poetas yra besiraitantis sliekas su žmogaus galva, kurio buržuazinių galų nukirtus atauga naujas lygai tokis, kokio to meto komunistinė valdžia nori.

Kadangi poetui yra būtinės kančios išgyvenimas, tai grynojo lyriko pavyzdžiu galėtų mums švesti ir išsvetimos šeimos židinio brutalia ranka pro langą ištremtas nuogas viengungis, per žydintį pavasario parką verkdamas bégantis namo.

Kaip mes ten dėl poeto definicijos sutartume ar nesutartume, vis dėlto poetu būti yra didelė šlovė ir dar didesnis patogumas.

Šlovę liudija jau ir tas faktas, kad dešimtmecius studijavę daktarai, inžineriai ir net idealistai graboriai bei politikai tuoju po mirties išnyksta iš tautos atminties kaip cigarecių dūmai, o keturių klasių nebaiges poetas vis tiek išlieka tvirtai įamžintas literatūros kritikos straipsniuose kaip išdidus grafomanas, piepučio dainius, bergždžia mūzos Polihimnijos karvė, dviasios eunuchas ir papuoštas kitais panašiais ne pamirštamais vardais.

Be to, šios rūšies memininko profesijos pažymimasis žodis žmogų ir gyvą gerokai pagražina ir net padidina jo savimi pasitikėjimą. Pavyzdžiu, paraše bent vieną eileraštį, tu jau nesi anksčiau kalboje ar spaudoje pravardžiuotas koks nors Ilgausis Jonas, o nuo šiol visada – poetas Jonas Skurdulis. Dabar jau ir tavęs kadaise nemègës kaimynas prie garbës stalo į tave pagarbai kreipiasi: „Pone Poete, gal dar vieną mauką mano saskaiton?“

Pagaliau tu jau gali fotografuotis, sédintis su valdžios viršinėm, buvusiais generolais, pulkininkais ir akušerėm, padidindamas juos savo artumu, gali drąsiai reikšti savo nuomonę apie visatos sąrangą vištų augintojų simpoziumuose, nusmaigstyti laisvës kovos gaires nuo Altos iki Vliko ir Bendruomenės, o jeigu tautos vardu prikalbétum ir akiavaizdžių nesąmonių, tai vis tiek klausytojai atlaidžiai tartu: „Neimkite į galvą, ką tas mišiugina po-

etas mums čia vapalioja.“

Nepamirškime, kad poetas yra daug geriau apsaugotas ir nuo spaudos bei visuomenės šmeižtų, negu koks nors kolūkio pirmininkas. Pavyzdžiu, jeigu praeivai pastebėtų išgarsėjusį poetą, gulintį aukstielinką lietaus balos pliuržėje ar kniūbscių rudens šunkelio provėžoje, tai niekam nė į galvą neateis įtarimas, kad jis nuvirtė nuo kojų girtas. Juk kiekvienas kultūringas žmogus supras, kad čia jo tautos dainius arba aukstielinkas atvirthes aprūkytais akių stiklais žvelgia į dangų, ieškodamas įkvėpimo ir atsakymo į amžinuosius klausimus žvaigždynuose, arba užsikniaubęs ir nosi įbedęs į purvą intymiai ir patriotiskai kalbasi su savo gimtaja žeme.

Didelę privilegiją poetui teikia ir jo poetiška kalba, pasižyminti originaliu žodinimu ir stiliumi.

Kai eiliniam nepraustaburniui tik už vieną pavartotą nekasdienuinį žodį gali bet kas išmušti net keturis priešakinius dantis, poetui įkvėpimo metu leistina rašyti, kad jo apdainuoamos mergaitės galva panaši į žydintį kaktusą, kad jos liemuo primena itališką salamą, kojos – dzūkelio vežimo ienas, rankos – du suvalkiečio dalgakocius, o satyrui net galima eiliuota forma tarti, jogei Marytė turi bambą ant nugaro...

Iki šiol mūsų literatūroje vyravo poetai vyrai, bet pastaruoju laiku, visiškai atsipalaidavus šeimyninio gyvenimo varžtams ir atsiradus daugiau palankių progų naujiems kentėjimams, iškyla vis daugiau ir poečių moterų. Nors aš poetes moteris labai gerbiu, mėgsiu ir net myliu, bet tiktais svetimas, o savo žmonos poetės nenoréčiau turėti. Dėl to bičiulus galiu išperti, kad ši nelaimė kartais į namus ateina labai palengva ir minkštasis pantapliais, bet išeina su dideliu triukšmu, daužydama brangius indus ir spiegdamas.

Taigi, jeigu pastebėsite, kad jūsų prisiega vidurinė slaptai išlipa iš lovios, vienmarškinė stovi prie lango ir dūsauja į ménulį arba gaudo tuščioje erdvėje muses, žinokite, kad poezijos grësmė jau prie pat jūsų šeimos durų. Netrukus užuosite karčius svilésių dūmus, į kavą vietoj cukraus bus pripilta muilo milteliai, sriuboje plaukios ilgi plaukai, ant valgomosio stalo atsiras moteriški batai, apatinukai, kojinės ir bauchalteriai, o lovoje – taukuota keptuvė, gausybė apelsinų žievii ir duonos trupinių. Dar po kelių dienų savo žmonos poetės rankinukyje jau galite rasti pirmą maždaug tokį eileraštį, dedikuotą tik jai vienai težinomam „Nežinomajam“:

*Ar tu žinai?.. Ar tu žinai?.. Ar tu žinai?..
Koksai nepakeliamai graudus ilgesys...
Ir vėjas rauda sielvartu prie miegamojo lango...
O Kleopatros antyje nežinomybės laukia aistra
alsuodama angis...
Kokia skaudi vienatvė!
Ateik, mano juodasis angele, ir uždenk mane savo
sparnais
Nuo šio baisaus pasailio!*

Poetai Elena Santvariene, Bernardas Brazdžionis ir Antanas Gustaitis. Apie 1950 m., JAV.
Juozo Tumo-Vaižganto muziejaus archyvo nuotrauka

Na, o po mėnesio jūs jau galite gauti stamboką savo žmonos eileraščių rinkinį su ultimatumu surasti leidėjā ir garantuoti, kad jos knyga gaus Rašytojų draugijos premija, arba – von iš namų su visais savo skudurais!

Rimtai gyvildenant poezijos klausimą, savaimė iškyla ir problema: na, o kokia privalo būti toji poezija?

Yra gyva nuomonė, kad išeivijos patriotinė poezija turėtų būti laikomi tik tie eileraščiai, kuriuose klasiskai surimoti Vliko, Lietuvos Bendruomenės ir kitų patriotinių organizacijų veikėjų bei kultūrininkų vardai ir į tarpą vis įgiedota po keiksmozių bendradarbiautojas, akiratininkas, pornografininkas, striptyzininkas, skatininkas, marijoninkas, pranciškonas ir komunistas.

Aukščiausio meninio lygio filosofinių gelmių poezija neabejotinai yra ta, kurios autorius nemoka liečiui kalbos ir net nesupranta, ką patsai parašė.

Simbolistinės srovės poezijos vertė priklauso nuo poeto pasirinktų simbolų ir, žinoma, nuo skaitytojo intelekto ir pajėgumo juos išsiaiškinti. Pavyzdžiu, reikia nuosekliu logišku mąstymu prierteti prie autoriaus rebuso sprendimo, kad žydintis kubizdalis reisilia pavasario atgimimą, ratų pervažiuota išdžiūvusi varlės oda – vasaros sausą, virš žmogaus galvos plaukiantys juodi debesys – galimą lietu, po kojom žliugsintis sniegas – automobilio stoką, o moters siluetas naktį tarpduryje – didžią šeimyninę nesantaiką, vyrui per vėlai grįžus iš Pličečių klubo.

Moderniausioje kondensuotos minties poezijoje užtenka tik eileraščio pavadinimo, o visą jo turinį išsako brūkšniai, daugtaškiai ir gale eilutės šauktukas arba klaustukas.

Erotinėje poezijoje pakanka, kad būtų žodis „myliu“ ir po jo vis naujos moteriško kūno dalies pavadinimas. Tas dalis dainius gali vadinti tikraisias vardais, tiktais krūtis, vengiant apkaltinimo pornografią, patartina susimblinti mackentošo obuoliais, apelsinais, greifruktais ar net arbūzais.

Šių laikų religinėje poezijoje geram katalikui yra vengtina žodžio „Dievas“, nes tada tų eileraščių nėperka bedieviai, o agnostikui savo kūryboje verta minėti net ir visų šventųjų vardus, nes tada didelė galimybė gauti gal ir Kunigų vienybės premiją.

Deja, bent apgraibomis sutardami, kas yra poetas ir kokia turi būti poezija, mūsų nuomonės visiškai skiriasi klausime: o kas gi yra toji pati poezija kaip tokia? Nenorėdamas leistis į ilgus ir nevaisingus ginčus, į tai tegaliu jums tik trumpai ir aiškiai atsakyti, kad tikroji poezija yra tik mano vieno eilerašciai, kaip ir kiekvienas kitas poetas apie savo poeziją mano.

(Kalba netaisyta)

„Metmenys“, 1964 m. Nr. 5, Čikaga, JAV.

20 Festivalis

Daina HABDANKAITĖ

Pirmieji festivalio „Aura“ tekstyno ženklai: dvi skirtinės kalbos

Michelas Kouakou.

Šiaurės ir Baltijos šalių projekte „Writing Movement“ pradėtas ir prieš trejetą metų tarptautiniame festivalyje „Naujasis Baltijos šokis“ startavęs projektas „Šokis žodžiu – ne[w]kritika“ tėse veiklą ir tarptautiniame festivalyje „Aura'23“ Kaune.

Projekto tikslas – plėtoti šokio kritikos žanrą ir bendra šokio diskursą. Žodžių žaismas pavadinime „nekritika“ arba „new (naujoji) kritika“ reiškia, jog projekto dalyviai ieško naujų būdų, kaip galima kitaip matyti, skaityti ir suprasti šokį, kalbėti ir ji analizuoti. Cia nemokoma klasikinės šokio recenzijos rašymo pagrindų, atvirkščiai – naujų šokio analizės sprendimų projekto dalyviai ieško pasitelkdami ištakas ar studijuojamos profesijos žinias ir patirtį.

Iš jau nemažo trejus metus gyvuojančio būrelio „ne[w]kritikiečių“ buvo atrinkti keli asmenys, pasiryžę dalį savaitės gyventi Kaune ir leisti vaikus teatrų salėse, o po spektaklių skubiai rašyti recenzijas. Geriausios jų skelbiamos spaudoje. Vie na, pasakojančią apie pirmosios festivalio dienos spektaklius, pristatome ir „Nemune“.

Rugsėjo 19 d. Kauno dramos teatre įrašyti pirmieji iki sekmadienio trukšančio tarptautinio šokio festivalio „Aura“ ženklai. Dvidešimt trečiasias festivalis skirtas Afrikos šokiui. Pradėti renginių ciklą patikėta „Tchekpo“ šokio trupės (Beninas, Vokietija) darbu „Trys lygiai“, Michelio Kouakou (Dramblio Kaulo Krantos) pasirodymui „Lašas iš niekur“ ir „Zawirowania“ šokio teatro (Lenkija) spektakliui „Artumas“. Aptarsiu du darbus: „Trys lygiai“ ir „Artumas“. Abu pasirodymai atsiveria kaip tekstas, kurį reikia skaityti. Tik jie parašyti visiškai skirtinėmis kalbomis.

Pirmai trečiadienio vakarą pasirodžiusi „Tchekpo“ šokio trupė davė toną visam vakarui ir, įtariu, likusiai festivalio daliai: apie šokį galima ir galbūt netgi verta kalbėti pirmiausia kaip apie ženklu sistemą. Toks pasirinkimas, susidūrus su nauju diskursu, yra sąmoninga laikysena. Ką mes žinome, ką aš žinau apie Afrikos šokį? Klausimą palieku atvirą – taip atsiveria skliaustas ar sakinybė po dvitaški. Kalbėsime tik apie ženklus bei kūnus, kurie ir sudaro tekstą.

„Tchekpo“ kūrėjas Tchekpo Dan Agbetou kilęs iš Benino, o šiuo metu dirba Vokietijoje. Pasirodymo „Trys lygiai“ šokėjai taip pat daugiausia kuria JAV ir Europoje. Stereotipas kvesti ieškoti afriktiškos ir vakarietiškos kultūrų samplaikos, tačiau spektaklis diktuoja kiek kitokį skaitymo būdą. Trys lygiai – tai trys kūno jūdesio pakopos, erdvės ir jūdesio semantikos sluoksnių. Negalėdama, o ir ne norėdama spektakliui primesti turiningo diskurso, imuosi skaityti kūnų ir garsų tekstyną.

I lygmuo. Garso ir judančio kūno dermė. Blausių apšviestoje scenoje minkštai, dusliai juda kū-

nai, tai pasklisdami po sceną, tai sukibdami į pulsuojantį gniutulą. Ritmingas šnopavimas sulieja kūnus į organišką masę. Kol kas scenografija neturi jokios funkcinės ir semantinės reikšmės: suglamžytų popierių krūvos ir stalas sudaro jūdesio foną, tačiau gamtos peizažas, kuris apgaubia pats nedalyvaujančius.

Kai įtraukiamas tarpininkas – stalas – galime kalbėti apie dvių kūnų susidūrimą. Linijos aštrėja, kūnai taikanties prie stalo briaunų, jūdesys darosi grubesnis. Du šokėjai karstosi po stalui, remiasi į aštrius kampus, taip jūdesi perkeldami ne tiesiogiai į oponento kūną, o *itarpindami* ji trečiuoju objektu.

II lygmuo. Kūno garsai. Nutilus muzikai pasigirsta balsas – kol kas neartikuliotas urgžimas, tačiau jau pakankamas individui išskirti. Kalba yra sąmonėjimo ženklas, o balsas – neabejotinai individuacijos principas. Dabar kūnai ima skleisti garsus: lapų krūvos išardomos, čežinamos, siugždinamos.

Pirminis organiškas jūdesys keičia trajektoriją ir intensyvumą – pradžioje mūvėjė tik glaudes, vyrai maunasi kelnes, velkasi marškiniai. Jau negana pasuktis – pasiskukus reikia ir marškiniai apykaklę pasitaisyti. Todėl kūnai, įgavę laisvęs jų pačių skleidžiamu garsu, ima sąmoneti – šokėjai apžiūri save menamame veidrodyje. Taip sudvigubinamas Aš, prasideja savirefleksija. Galiausiai individuacija pasiekia aukščiausią tašką – užvertę galvas šokėjai siuncią viršun trumpus ir charakteringus riksimus. Šokantys kūnai jau gali kalbėti tarpusavyje: akivaizdus keturių vyrų susidomėjimas penkojo šokiu rodo norą suprasti, išsklausyti ir galbūt atsakyti. Tik atsakymas, nors ir ženklinantis diskurso kūrimo intencija, kol kas duodamas negatyvū pavidalu – sustabdant korne transą pasiekusį penkojo šokėjo jūdesį.

III lygmuo. Paskutinis virsmais žymimas ryškiai muzikos kaita – po tylos pasigirdę sambos ritmai šiame spektaklyje turbūt yra daugiausia semantikos sukaupę garsai. Nuo šios akimirkos jos tik daugės. Dabar vyrų šokis vėl organiškas, tačiau ši organika veikiau dirbtinė nei natūrali. Kai šokėjai, smagiai kraipydami klubus pagal uždegančius ritmus, sulipa šokti ant stalo, „būti“ tampa „atrodinti“.

Ką reiškia būti scenoje? Tai transliuoti žinią kitam, atrodyti kaip kažkas – čia refleksija nukreipta ne į save patį, o į save kito akimis. Fotografuojami šokėjai kuria pozą, tampančią pagrindine komunikacijos priemonė. Greta pozavimo esti ir balsas, īgaunantis kalbos formą. Dainuojama ir deklamuojama, nors kūnai nesiliauja judėjė. Tik dabar jūdesys aiškiai įkonstintas: stalas, apverstas aukštyn kojomis arba pauskantas stalviršiu į žiūrovą, veikia kaip scena, kaip fonas, kuris, kitaip nei gamtos peizažas, dalyvauja spektaklyje tiek, kiek yra scenografijos dalis.

Reginys kulminaciją vėl pasieka šokėjų transo būseną, bet šiakart transas paženklintas kalbančio kūno, o kartu, spėju, ir kitokio sąmoningumo. Ištrižianė sugulė kūnai vienas po kito giliai iškvępia – visi vienodai ir ritmingai, bet kiekvienas savu balso tembru. Tad ir klausti, kuris lygmuo tikresnis, autentiškesnis, nėra prasmės, kol esama balso. Turbūt,

norint neprimesti spektakliui savo diskurso, būtų teisinga trijų lygių nesluoksniuoti vertybiniu požiuriu.

Tačiau kalba yra diskurso dalis, dėl to jo beveik neįmanoma apeiti. Tai aiškiai rodo kitas tą vakarą matytas spektaklis – šokio teatro „Zawirowania“ pasirodymas „Artumas“. Karolinos Kotczak, Elwiros Piorun ir Szymono Osinskio darbas sufleruoja, kad ženklų esama visokių, o diskursyviai paženklintieji nebūtinai geriausiai pertinka norimą žinią.

Spektaklyje veikia trys žmonės: vyras ir dvi moterys. Pirmas į galvą šovės stereotipas apie meilės trikampį šiuo atveju pasitvirtina. Su apmaudu ir kartu savotišku moksliniu smalsumu skaičiuoju tolesnius šablonus.

Vyro ir moters meilės istorija – laikymas glėbyje, prisiglaudimas skruostu. Šioks tokis prieskonis (jei juo galėtume laikyti paprastąją krapą) – šokis palei gelsvai rausvų plytų sieną, kuria nors kūno dalimi būtinai remiantis į ją. Stabilumo paieška vainikuojama apsikabinimu.

Kita moteris – būtinai jaunesnė, vos vos rausva suknėle. Būtinai erotiška – jūdesys pažeme, klubuose sutelkta energija, suknėlė reikiamu momentu slenka į viršų. Palaidūnas – susidomėjusio vyro žvilgsnis, sėlinimas prie jaunos merginos. Kūnų artumas, šokis pažeme, daug kontaktų. Paliktoji – vyresniosios moteris nerimas, išreiškiamas bėgimui. Perdėm fiziški bandymai susigražinti mylimajį – išibėgėjus (melo)dramai kiekviena moteris temps vyra į savo pusę – taip tampoma nepasidalijama antklodė ar pliušinis žaislas.

Spėliojimai, kokio dar sutartinio ženklo sulaukimė, išsenka maždaug ties spektaklio viduriu. Tieša, scena naktiniame klube su trankia muzika, erotizuotais šokiais ir ryškiomis šviesomis akimirkų pasirodo kaip prošvaistė, nes į numanomų ženkų sistemą išsilieja ironiška, beveik satyriška užuominė. Pirmoji moteris tragikomiškai besidraskanti „karštū šokio ritmu“ – sekundę nenumanau, kur toliau gali pasuktis pasakojimas, net suabejoju, ar tik nepateikau į gudraus kūrėjų žaidimo pinkles. Bet ne, ramu. Kaip ramu stebėti svetimas kančias, kurios, turiu pripažinti, transliuojamos visais įmanomais kanalais. Baigiamojoje scenoje vyro atgaila ir širdgėla įgauja dešimtis konvencionalių formų: stverimasis už galvos, saviplaka, ilgesingai tiesiamos rankos, bedimasis pirštu į šešelį, kurio vietoje ką tik gulėjo mylimoji, suraukti antakiai ir perkreipta burna. Melodramos diskurso maišelis negreit senka, o jei ir pri-trūksta kokio motyvo, visuomet galima kartoti se-nus. Sintetika galiojimo laiko neturi.

Pirmą festivalio dieną buvo daug skaitymo, tačiau ima aiškėti, kad skaitėme vos dviem kalbomis. Viena akivaizdžiai diskursyvi, su išprasta kontekstais ir numanomu siuzetu. Kita – gryna formaliai ir gerai struktūruota, verčianti patiemis kurtis suvoki-mo tinkleli. Kurį skaitinį rinktis – kiekvieno asmeninio reikalas. Tik vargu ar labai malonu, kai už mus skiemenuodami tekstus skaito kiti.

Festivalio archyvo nuotrauka

Namų kino kolekcija

Gediminas JANKAUSKAS

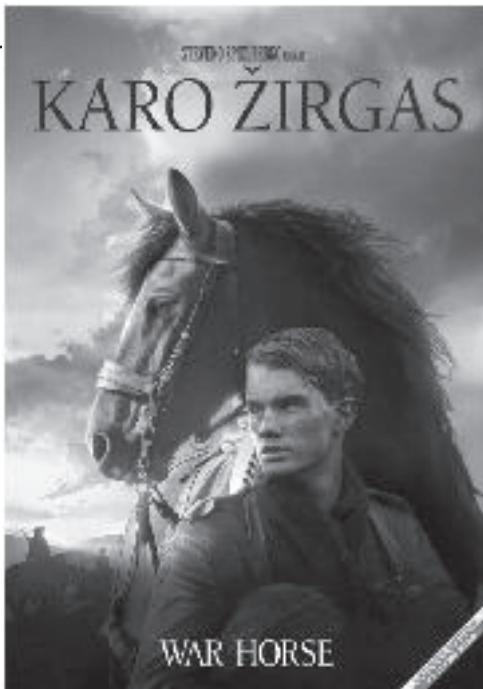
„Karo žirgas“

„Paprasčiausiai pasiilgau arklio, jo protingų ir gerų akių“, – kitados rašė Justinas Marcinkevičius. Vargu ar šios mūsų dainiaus eilės žinomas Stevėnui Spielbergui. Bet jo filmas „Karo žirgas“ žadina panašias gražias mintis.

Arklys Jungtinių Amerikos Valstijų istorijoje ir mitologijoje užima svarbią vietą. Iš knygų ir filmų žinome, kad raiti laukinių Vakarų herojai įkūnijo jégą ir šaunumą, o prerijomis lankstantis mustangas rašytojų ir filmų kūrėjų dėka daug sy-

kių buvo pateikiamas kaip nepažabotas laisvės simbolis.

„Karo žirgo“ scenarijus parašytas pagal Michaelo Morpurgo to paties pavadinimo romaną (1982 m.), kuris nesenai pelnė ypatingą teatralų dėmesį abiejose Atlanto pusėse. Spektaklis 2009-ųjų kovą startavo Londono teatre „West End“. O užpernai (taip pat kovą) Niujorke, Brodvėjaus teatre „Vivian Beaumont“, gime originalus miuziklas „Karo žirgas“, pakerėjės žiūrovus ir jaudinancią

„Karo žirgas“ („War Horse“)
Karinė drama. JAV, 2011 m. Rež. Stevenas Spielbergas. Vaidina Jeremy Irvine'as, Emily Watson, Peteris Mullanias, Davidas Thewlis. DVD: „Videoline“.

Savaitgalis prie televizoriaus

Ar dar yra laiko, broliai?

Šeštojo dešimtmecio pabaigoje JAV kino režisierius Stanley Krameris gavo laišką, kuriame pedagogai klausė, ką jis darys atominio karo metu – pats pasiims iš mokyklos savo vaiką ar sūnaus evakuaciją patikės mokyklai. Pašiurpės nuo tokios alternatyvos kino klasikas sukūrė filmą „Paskutiniajame krante“, kurį baigė ištisies apokaliptiniai vaizdais. Po branduolinės katastrofos vėjas ištušėjusio miesto gatvėse plaikstė užrašą: „Dar yra laiko, broliai...“

Šaltojo karo apogėjaus epochoje, kai pasaulis tikrai stovėjo ant Trečiojo pasaulinio karo slenkščio, toks siužetas ir finalinis perspėjimas buvo labai aktualūs. Dabar žmonės labiau už branduolinių karų bijo taip ir neįveikto XX a. maru vadinto vėžio, mirtinai pavojingų virusų, teroristų ir net... zombių.

Filmė „Aš esu legenda“ (penktadienis, 21.00 val., LNK), mėgindami išrasti vakciną nuo vėžio, mokslininkai išprovokavo katastrofą – žmonija išnyko. Surūdijusių automobilių kapinynu virtusiaime Niujorke gyvas liko tik virusologas Robertas Nevilis. O ištušėjusiu namų pakampėse knibžda šviesos nekenčiančių zombie. Kai Nevilis susiduria su šiomis pabaisomis, prasideda holivudinis reginys.

„Snobo kine“ (penktadienis, 23.10 val., TV1) rodomas „Romo dienoraštis“ sukurta pagal

Hunterio S. Thompsono knygą. Johnny Deppas čia vaidina žurnalistą Polą Kempą, kuris iš Niujorko persikelia gyventi į San Chuaną Puerto Rike ir išsidarbina vietiniame laikraštyje. Nors jo naujieji kolegos – vienas už kitą trenkesni tipai, o už redakcijos sienu siaučia chaosas, korupcija ir smurtas, amerikietis greit pats sau atskleidžia ketlis salos privalumas – čia alkoholis pigus, o moterys lengvai prieinamos. O ko daugiau reikia žmogui, i visas problemas išpratusiam žvelgti pro viskio ar romo sklidiną stiklinę?

Švedų režisierius Lasse Hallstromas seniai darbuojasi Holivude – čia stato tradicinių žanru filmus, dažniausiai melodramas. Ne išimtis ir jo darbas „Brangusis Džonai“ (penktadienis, 1.55 val., TV3), kuris turėtų patikti visiems dar nepamiršsiems pirmosios meilės stebuklo.

„Pasivaikščiojimas debesyme“ (šeštadienis, 14.45 val., TV3) primena klasikinės melodramos siužetą. Demobilizuotas kareivis Polas Satonas (aktorius Keanu Reevesas) traukinyje susipažinta su simpatiška, taip pat namo gržtancią mergina. Ji visai nesidžiaugia galimybe susitikti su namiškiais, nes bijo tévo rūstybės už tai, kad liko suvedžiota ir pamesta jos koledžo profesoriaus. Kareivėlis sutinka pagelbėti Viktorijai ir suvaidinti jos jaunikį.

Seniai išratome, kad filmai kuriami pagal ro-

istorija, ir gražiai britų kompozitoriaus Adriano Sutono muzika, ir specialiai šiam pastatymui Tobio Sedgwicko sukurta įspūdinga „žirgų choreografija“.

Gražiai nufilmuotos „žirgų choreografijos“ (tik ne lėlinės kaip spektaklyje) daug ir S. Spielbergo filme, kuris net prasideda panašiais kadrais. Dramatiška filmo fabula užsiminza tuomet, kai miestelio turguje skolose paskendės valstietis Tedas Narakotas nusiperka eikluij žirgą Džoją, nors jam labiau reikia ne ristūno, o dešimtį kartų pigiau kainuojančio kuino. Narakoto fermoje šeimininko sūnus Albertas (aktorius Jeremy Irvine'as) išsidūrė ristūnų moko kasdienių darbų ir savo kailiu patiria naujojo įnamio užsispypimą bei karingą charakterį. Tačiau netrukus Europoje kyla Pirmasis pasaulyinis karas, ir Narakotas taip ir nesutramdyta žirgą parduoda britų kariuomenei. Taip Džojus atsiduria Prancūzijoje mūšio laukuose, o Albertas, nepaisydamas jauno amžių, taip pat išvyksta į frontą. Ši jaunuolio poelgių nulemia visai ne jaunatviškas idealizmas ar patriotizmo prieploris. Vaikinas tik nori susigrąžinti Džoją, su kuriuo jau spėjo susidraugauti.

S. Spielbergas net iš banalios situacijos geba išpesti maksimumą, o vizualinių apibendrinimų sričiye jam tikrai sunku prilygti. Visuose režisieriaus filmuose rasime scenų, be kurių pasaulinio kino jau neįmanoma išsivaizduoti. Panašių perliukų yra ir naujajame. Ypač norisi paminėti epizodą, kuriame lyrižmas, patosas ir ekspresija susilydo į nepaprastai emocingą vaizdinį. Tai puikiai „firminė“ S. Spielbergo stilijų pertekiantis kadras, kuriame gero vokiečio į laisvę paleistas Džojus per tankų ataką lyg pakvaišę blaškosi kautynių lauke, kol išipainioja spygliuotos vielos raizgalyne. Nuolatinis S. Spielbergo bendraautorius operatorius Januszas Kaminskis sij epizodą nufilmavo taip, kad jis greitai papuoš kino istorijos vadovelius.

manus, apsakymus, pjeses, net poemas, jau nekalbant apie komiksus ir kompiuterinius žaidimus. Bet romantinė komedija „Julie ir Julia“ (sekmedienis, 11.45 val., LNK) į kino istoriją gali ieiti vien dėl to, kad šios komedijos turinys gimb... internetiniame dienoraštyje. Viskas prasidėjo, kai biuro sekretorė Julie Powell nusipirko savo bendravardės Julios Child kulinarinę knygą ir ryžosi pasigaminti visus joje aprašytus prancūziškos virtuvės patiekalus. Apie savo pasiekimus Julia rašė tinklaraštyje, kurio turinys vėliau buvo perkeltas į knygą.

Dar vienoje romantinėje komedijoje „Viliojimo menas“ (sekmedienis, 15.00 val., TV3) Pierce'as Brosnanas vaidina Niujorko advokatą Danielį Raferį, kurio specializacija – skyrybų bylos. Jis balsiai išsiblaškės, nuolat vėluoja į teismo posėdžius, kartais juose net užsnūsta, bet iki šiol dar nepralaimėjo nė vienos bylos. Toje pačioje srityje specializuojasi ir advokatė Odri Vuds (aktorė Julianne Moore). Ji visiška Raferčio priešingybė – nepaprastai organizuota, smulkmeniška ir rūpestinga. Vieną dieną dvięjų geriausiu advokatų keliasi susikerta. Vadinasi, teisėjui paskelbus nuosprendį, kažkurius jų turės pripažinti pralaimėjimą.

Komiškame vesterne „Maverikas“ (sekmedienis, 0.05 val., LNK) pokerio lošėjas Bretas Maverikas laukiniuose Vakaruose garsėja kaip puikus kurtuotojas, nors šerifas Kuperis įsitikinės, kad jis prasčiausias sukčius. Bet, kaip sakoma, už rankos nepagautas – ne vagis. Greitai Bretas sutinka savęs vertą partnerę Anabelę ir nusprendžia dalyvauti tarptautiniame pokerio turnyre.

22 Kampus

26 d., ketvirtadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Ivan Turgenev „Mėnuo kaime“. Drama. Režisierius Valius Tertelis. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 20, 30 Lt.

27 d., penktadienį, 18 val., 28 d., šeštadienį, 15 val. Didžiojoje scenoje – John Patrick „Mūsų brangioji Pamela“. Dviejų dalių komedija. Režisierius Algirdas Latėnas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

28 d., šeštadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Juozo Tumo-Vaižganto „Žemės ar moters“. Komedija. Režisierius Tomas Erbrederis. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

29 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – Agnės Sunklodaitės „Kiškis pabėgėlis“. Vienos dalių muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 iki 105 metų pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 15 Lt.

29 d., sekmadienį, 18 val. Rūtos salėje – „Plėsių“. Pagal Friedrichą von Schillerį. Antidekalogas (N-16). Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

Spalio 2 d., trečiadienį, 19 val. Ilgojoje salėje – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalių spektaklis. Inscenacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieto kaina – 50 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

28 d., šeštadienį, 29 d., sekmadienį, 18 val. Premjera! Floriano Zelerio „Tiesa“. Dviejų dalių psychologinė komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietu pasaulis*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

28 d., šeštadienį, 12 val. Premjera! „Čipolino nuotykių“. Dideli mažojo svogūnėlio žygydarbiai pagal G. Rodari pasaką (nuo 4 m.). Autorė Diana Gancevskaitė, režisierius Kęstutis Jakštės, dailininkė Giedrė Brazytė, kompozitorius Martynas Bilobžeskis. Bilietu kainos – 10, 12, 15 Lt.

29 d., sekmadienį, 12 val. „Snieguolė ir septyni nykštukai“. Istorija apie jautrią širdį, nugalėjusią raganiškus burtus, pagal brolių Grimų pasaką (nuo 5 m.). Režisierius Olegas Žiugžda. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kainos – 8, 10, 12 Lt.

Spalio 1 d., antradienį, 18 val. „Laimingu žmonės“ pristato dviejų dalių romantinę komediją „Kitais metais, tuo pačiu laiku“. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Spektaklio trukmė – 2.50 val. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietu pasaulis*.

27 d., penktadienį, 19 val. Gintaro Grajauskos „Rezervatas“. Režisierius Alius Veverskis. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 25, 30 Lt.

29 d., sekmadienį, 14 val. „Sidabrinis fejos šaukštelis“. Spektaklis vaikams. Režisierė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 15 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Nuo spalio 2 d. iki spalio 31 d. Parodų salėje veiks Vladimiro Beresniovo–Vlberio iliustracijų paroda „Margi knygos rūbai“. Lėjimas nemokamas. Kviečiame apsilankytį pirmadienį–ketvirtadienį 10–18 val.; penktadienį 10–16.30 val.

3 d., ketvirtadienį, 18.30 val. monospektaklis „Tūkstantis, tūkstantis, tūkstantis mylių“. Moters sielos išpažintis, širdies atvertis jaunystės laikų draugui, kuris jau seniai už 1000 mylių (pagal Ichoko Mero apskrymą) Vaidina Olita Dautartaitė, režisierius Viktoras Valašinas, kompozitorius Vidmantas Bartulis. Bilieto kaina – 30 Lt, moksleiviams, studentams, seniorams, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“, „Omni ID“ nuolaidų korteleles – 20 Lt.

Informacija tel. (8-37) 22 31 44.

26 d., ketvirtadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje – Vinco Mykolaičio–Putino 120-ųjų gimimo metinių minėjimas. Dalyvaus V. Mykolaičio–Putino memorialinio buto–muziejaus vadovė Ramunė Šorienė, literatūros tyrinėtoja, vertėja Irena Marija Balciūnienė, aktorius Rimantas Bagdzevičius, pianistas Darius Kudirka. Renginį ves muziejaus direktoriė, rašytoja Aldona Ruseckaitė. Prieš renginį bus pristatyta paroda „Einu per pasaulį tartum per šventovę“ (Vincui Mykolaičiui–Putinui – 120), kurią parengė Šiuolaikinės literatūros skyriaus vedėja Virginija Markauskienė, apipavidalino dailininkė Inga Zamulskienė.

27 d., penktadienį, 14 val. Kauno apskrities viešojo bibliotekoje (Radastu g. 2, 314 kamb.) – mokymai „Pristatyk save įtaigai“. „Microsoft Publisher“ ir „Prezi“ programos. Mokymus ves KAVB Elektroninės informacijos ir mokymo centro darbuotoja V. Darbutienė ir Informacinių paslaugų skyriaus Elektroninės informacijos skaityklos darbuotoja N. Stonkiene. Lėjimas nemokamas. Būtina registracija: Elektroninės informacijos skaitykloje (Radastu g. 2, 321 kamb.), el. paštu *eis@kvb.lt* arba telefonu (8 37) 32 42 54.

2013 m. rugsėjo 27 d. 14 val. Kaune, Mickevičiaus slėnyje, įvyks tradicinė „Rudeninė poezijos valanda“, skirta Kristijonui Donelaičiui ir tarmių metams.

Dalyvauja poetas Gvidas Latakas, klubo „Žalia žolė“ autorai Gaudentas Kurila (Cieksas Žalbungis), Algirdas Svidinskas (Azaras), Milda Krasauskienė (juozapava), Viktoras Žilinskas (Medis), muzikos atlikėjai Giedrius Paškevičius, Vincas Bunza.

Renginio organizatorius Kauno bendruomenės centras „Girsta“.

26 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – rašytojo Rimanto Šavelio autorinius vakaras su nauja knyga „Šiek tiek mėnesienos“. Vakare dalyvaus knygos autorius Rimantas Šavelis, literatūros kritikas Stasys Lipskis, poetė Alma Karosaitė, aktorius Vladas Radvilavičius. Vakarą ves literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

27 d., penktadienį, 17 val. Rašytojų klube – Poeto Rimvydo Stankevičiaus autorinius kūrybos vakaras „Pūgos durys“. Vakare dalyvaus klinikininkas Gediminas Žilys.

29 d., sekmadienį, 13.30 val. Kačerginės šv. Onos koplycioje – Vinco Mykolaičio–Putino „Dienoraščių“ sutiktuvės. Dalyvaus knygos sudarytojas literatūros kritikas Stasys Lipskis, skaitovas Juozas Šalkauskas, rašytojai Vytautas Bubnys, Elena Kurklitytė.

Spalio 1 d., antradienį, 17.30 val. Rašytojų klube – rašytojo Romo Gudaičio esė knygos „Piemuonorejo Hamletu būti“ sutiktuvės. Vakare bus atidaryta fotografo Algimanto Aleksandravicius paroda „Rašytojos Algimanto Aleksandravicius fotografijoje“. Renginyje kalbės knygos autorius Romas Gudaitis, literatūrologas prof. Petras Bražėnas, fotografas Algimantas Aleksandravicius, kino režisierius Gytis Lukšas. Istraukas iš knygos skaitys aktorius Rimantas Bagdzevičius. Vakarą ves knygos leidėjas Romualdas Norkus.

2 d., trečiadienį, 16 val. Švenčionelių vaikų globos namuose (Vilniaus g. 130, Švenčionėliai) ir 18 val. Utenos vaikų globos namuose (Vaižganto g. 50, Utena) – renginiai iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Dalyvaus rašytojai Liudvikas Jakimavičius, Alma Karosaitė.

3 d., ketvirtadienį, 15 val. Naujojo Daugėliškio vaikų globos namuose (Naujasis Daugėliškis, Ignalinos rajonas) – renginys iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Dalyvaus rašytoja Gintarė Adomaitytė.

Rašytojų klube iki rugsėjo 30 d. veikia poetės Onės Biliukonės tapybos paroda.

Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. p.: *rasytojuklubas@aiva.lt*. I renginius iėjimas nemokamas.

28 d., šeštadienį, 14 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – koncertas „Mūsų mylimos melodijos“. Skambės rusiškos dainos ir romansių iš kino filmų. Atlikėjai – ansamblis „Ruskaja piesnia“ solistai. Lėjimas nemokamas.

30 d., pirmadienį, 17 val. Tarptautinės pagyvenusių žmonių dienos minėjimas-koncertas. Dalyvaus solistas Eduardas Kaniava ir Juozas Gruodžio konservatorijos moksleiviai. Lėjimas nemokamas.

Spalio 4 d., penktadienį, 16 val. Juozo Tumo-Vaižganto muziejuje (Aleksoto g. 10-4) vyks šv. Pranciškaus vardo dienos minėjimas. Tradiciškai bus minima meilės gyvūnams diena. Dalyvaus aktorė Kristina Kazakevičiūtė, pranciškonas brolis Saulius Paulius Bytautas, šv. Kazimiero ordino žmonės. Norinčiolius kviečiame papasakoti apie savo augintini.

2013 m. rugsėjo 27 d. 14 val. Kaune, Mickevičiaus slėnyje, įvyks tradicinė „Rudeninė poezijos valanda“, skirta Kristijonui Donelaičiui ir tarmių metams.

Dalyvauja poetas Gvidas Latakas, klubo „Žalia žolė“ autorai Gaudentas Kurila (Cieksas Žalbungis), Algirdas Svidinskas (Azaras), Milda Krasauskienė (juozapava), Viktoras Žilinskas (Medis), muzikos atlikėjai Giedrius Paškevičius, Vincas Bunza.

Renginio organizatorius Kauno bendruomenės centras „Girsta“.

26 d., ketvirtadienį, 18 val. KTKC (A. Jakšto g. 18) – vakaras „Pasikalbėkim ir padainuokim tarmiškai“, skirtas Tarmių metams. Dalyvauja Lietuvė etninės kultūros draugijos nariai, tarmiškai rašantys poetai ir bardai. Veda Algirdas Svidinskis. Iėjimas nemokamas.

26 d., ketvirtadienį, 18 val. KTKC – tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“: klasikinės tapybos pagrindai, augalų kompozicija. Veda dailininkas Gvidas Latakas.

28 d., šeštadienį, 15 val. KTKC – paskaita „Lietuvos Sajūdis: iškovotos laisvės bei teisės“, skirta KTKC 25-osioms veiklos metinėms. Lektorius Aleksandras Žarskus.

30 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: įvairios piešimo, grafikos technikos. Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 670) 49 904.

Dirigentas
JULIUS GENIŪŠAS

Režisierius
NERJUS PETROKAS

Scenografas
SERGEJUS BOCULLU

Kostiumų dailininkė
DIANA KUZMIČIŪTĖ

Gioacchino Rossini
**VEDYBŲ
VEKSELIS**

KALINO VALSTYBINIS
MUZIKINIS TEATRAS

Giacomo Puccini
**DŽANIS
SKIKIS**

premjeros 2013 m.

rugsėjo 28, 29 d., spalio 2 d.

Teko muzikos
Teko genialios renginės
Teko žmonės
Teko diena

DNB

BOSCA

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ

LRT

Nomus

Sympathie

Laisvų žinių radžijos

Žinių radžijos

Extra FM

www.nemunas.net

E-mail: e-mail: nemunasredakcija@gmail.com

M. Gočiauskienės Rugsėjų muzikos ir artistų centro Lankinimo centras

MALONAI ETIBĒLINE JUS
RUGSĖJO 30 D. 14.00 VAL.
I Karališkės krosnių menininkės
J. MARIA VASILJEVSKOJENĖS TAPYTAS DARBŲ PARODIOS
"KUSTIJONO DRONILIAJIO OLYMOJE IR DZIENOU"
AZDARKEINA
(V. Krėkštytė pr. 54, XACHAS)
Organizatorius:
M. Gočiauskienės Centro lankinimo
Tarybos prezidentė

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujienu redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakuciūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com
Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –
tel. (8-627) 54244

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistikė)

Aldona Žemaitytė (publicistikė)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

SPAUDOS, RADIVO IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Seniausiam Lietuvos kino teatre „Romuva“ ką tik prasidėjo **septintasis tarptautinis Kauno kino festivalis**. Šiometėse programose svarbią vietą užima prancūziškas kinas bei jauni kūrėjai, tradiciškai laukiamą nemažai svečių iš kino pasaulio.

„Kauno kino festivalis daug dėmesio skiria menams ir kūrėjams. Todėl nuosekliai pristatome specialias muzikos ir menų programas, taip pat šalia jau gerai žinomų vardų rodome ir įdomių debiutuojančių autorų kūrinių. Siemet kviečiu nepraleisti Norvegijoje studijuojančios Emilijos Škarnulytės filmų. Naujausias jos darbas „Aldona“ parodytas prestižiniame Oberhauzeno kino festivalyje. Taip pat pristatysime provokuojančių švedų kūrėjos Ninjos Thyberg filmų programą „Žvilgsnis ir kūnas“, – sakė festivalio meno vadovė Ilona Jurkonytė.

„Labai vertiname bendradarbiavimą su tarptautiniu Kauno kino festivaliu, nes randame daug bendrų vertybų. Smagu, kad jau nuo 2007-ųjų „Romuva“ tapo neatsiejama festivalio dalimi – mūsų miestą reprezentuojantis kino festivalis gyvuoja senas tradicijas turinčioje Kauno kino erdvėje, – teigė kino teatro „Romuva“ direktorė Sigita Mikalauskienė. – Kinas, kurį galime pamatyti šiame festivalyje, ypatingas: atėjės pažiūrėti filmo niekada neišeini dvišakai nepraturtėjės.“

Jai pritarė Kauno miesto savivaldybės Kultūros ir turizmo skyriaus vedėjas Albinas Vilčinskas. Jis išdavė, kad šių metų Kauno kino festivalio kredo „Kaune kaip kine“ iš pradžių miesto savivaldybėje atnešė nemažai sumaištis: „Tarp kolegų šių metų festivalio šūkis sukėlė tikrą audrą – juk jি galima labai īvairiai interpretuoti. Tačiau ši idėja gali būti postūmis kurti savo miestą tokį, kokį norime jি matyti.“

Tarptautinis Kauno kino festivalis ne tik rengia filmų seansus, bet ir susitikimus su kino profesionalais. Jau antrają festivalio dieną prancūzų kino retrospektivą „Po Naujosios bangos“ pristatys vienas šios programos sudarytojų, legendinio prancūzų kino žurnalo „Cahiers du Cinema“ autorius Arielis Schweitzeris.

Rugsėjo 27-29 d. Kaune viešės kanadietis režisierius ir produseris Denisas Cote. Su žiūrovais jis susitiks po savo filmų „Bestiariumas“ ir „Vik ir Flo pamaštė lokj“ seansų bei dalyvaus pokalbyje su kino teoretiku Luku Brašiskiu.

Numatyta ir europinė dokumentinio filmo „Vienišas keleivis“ premjera. Ją pristatys pati režisierė, bulgarė Ralitza Dimitrova. Kita viešnėja – gruzinų režisierė Nana Ekvitimishvili, atvešianti filmą „Pačiame žydėjime“ apie dešimtojo dešimtmečio Gruziją.

Spalio 5 d. po filmo „Terra“ seanso numatomas dar vienas įkvepiantis pašnėkesys su juostos kūrėju šveicaru režisieriumi Kevinu Merzu. Šveicarijos Werneriu Herzogu vadinamas režisierius Kaune surengs ir kūrybines dirbtuvės.

Apie visus festivalio svečius bus galima sužinoti svetainėje www.kinofestivalis.lt.

